

UCHWAŁA NR
RADY MIASTA DYNÓW

z dnia 2025 r.

**w sprawie przyjęcia Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Miejskiej Dynów
na lata 2025-2030**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2025 r. poz. 1153), art. 17 ust. 2 pkt 4 i art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2025 r. poz. 1214 z późn. zm.) w związku z Rozdziałem III Strategii rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), stanowiącej załącznik do uchwały nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) (M.P. z 2022 r., poz. 767) Rada Miasta Dynów uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Dynów na lata 2026-2030 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Dynów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do Uchwały nr
Rady Gminy miejskiej Dynów
z dnia
w sprawie przyjęcia Lokalnego planu deinstytucjonalizacji usług
społecznych dla gminy miejskiej Dynów

LOKALNY PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH NA LATA 2026-2030 DLA GMINY MIEJSKIEJ DYNÓW

Miasto Dynów

Dynów, 2025

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Spis treści

Słownik skrótów i pojęć	4
1. Wprowadzenie i metodologia.....	5
2. Komplementarność z dokumentami strategicznymi.....	7
3. Charakterystyka gminy miejskiej Dynów.....	11
3.1. Ogólna charakterystyka.....	11
3.2. Diagnoza sytuacji społecznej	13
4. Analiza zasobów środowiskowych.....	17
4.1. Analiza zasobów systemu wsparcia i realizowanych dotychczas usług	17
4.2. Analiza zasobów organizacji społecznych i nieformalnych sieci wsparcia oraz realizowanych dotychczas usług	25
4.3. Analiza zasobów podmiotów komercyjnych realizujących usługi społeczne ..	26
4.4. Analiza SWOT w kontekście usług społecznych na terenie gminy Dynów	26
5. Diagnoza w zakresie potrzeb.....	30
5.1. Diagnoza potrzeb mieszkańców gminy	30
5.2. Diagnoza potrzeb wybranych grup docelowych	39
5.3. Diagnoza potrzeb instytucji i organizacji społecznych	43
5.4. Diagnoza w zakresie najbliższych kręgów wsparcia osób.....	44
6. Analiza potrzeb	46
6.1. Obecnie realizowane usługi i formy wsparcia.....	46
6.2. Diagnoza usług deficytowych	47
6.3. Diagnoza potrzeb kadrowych i profesji społecznych	48
6.4. Przyczyny nierealizowania usług społecznych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
7. Część programowa.....	50
8. Źródła finansowania wdrożenia i realizacji planu	59
9. System monitorowania i oceny (ewaluacji)	63
10. Spis rysunków i tabel	68

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

Województwo Podkarpackie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Rzeszowie

Strona 3 z 69

Strona 3

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Słownik skrótów i pojęć

DPS	Dom Pomocy Społecznej
GUS	Główny Urząd Statystyczny
LPDI	Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych
NGO	Non governmental organisations - oznaczający organizacje pozarządowe
MOPS	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
UG	Urząd Gminy Dynów

1. Wprowadzenie i metodologia

Deinstytucjonalizacja usług społecznych stanowi ważny kierunek rozwoju i zmian polityki społecznej państwa, szczególnie w kontekście aktualnych wyzwań i potrzeb społecznych ujawniających się na szczeblach lokalnych. Zgodnie z jedną z definicji jest to całość planowania transformacji i zmniejszania rozmiaru zakładów stacjonarnych lub ich likwidacji, przy jednoczesnym zapewnieniu innego rodzaju różnorodnych usług opieki, bazujących na standardach wynikających z praw człowieka i zorientowanych na rezultaty¹.

Celem niniejszego Lokalnego Planu jest wyznaczenie kierunków rozwoju usług społecznych na szczeblu gminnym, zarówno w zakresie koniecznych interwencji, jak i podjęcia działań o charakterze prewencyjnym i profilaktycznym. Jednym z celów dokumentu jest dokonanie pogłębionej diagnozy potrzeb społecznych w społeczności lokalnej co do zakresu i form usług, stanowiącej podstawę do formułowania zadań i działań jednostek samorządu terytorialnego w zakresie kreacji i realizacji usług społecznych. Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Dynów powstał pozostając w pełnej zgodności i w oparciu o rekomendowane przez MRiPS „Ogólnopolskie ramowe wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych”.

W pracy nad dokumentem na każdym etapie jego powstawania byli aktywnie zaangażowani przedstawiciele podmiotów odpowiedzialnych za jego przyszłe wdrażanie. Opracowanie niniejszego planu zostało przygotowane przy merytorycznym wsparciu firmy C.point Sp. z o. o., która zapewniła kompleksowe doradztwo eksperckie oraz koordynację procesu przygotowawczego. Zastosowanie szeregu metod badawczych, niezbędnych do pozyskania danych do części diagnostycznej, pozwoliło na rzetelne odwzorowanie stanu aktualnego. Do kluczowych metod i narzędzi wykorzystanych w trakcie realizacji projektu należały m.in.:

1. Badania ankietowe typu CAWI, stanowiące diagnozę potrzeb mieszkańców gminy
2. Badania ankietowe typu CAWI, stanowiące diagnozę potrzeb MOPS i innych podmiotów wdrażających LPDI
3. Spotkanie mobilizujące dla reprezentantów gmin,
4. 4 warsztaty planistyczne z Zespołem roboczym ds. opracowania, wdrażania i monitorowania LPDI oraz grupami tematycznymi

¹ Definicja UNICEF (źródło: MRiPS, Ogólnopolskie wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych)

5. Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) z kadrą zarządzającą i opiekunami DPS oraz z mieszkańcami DPS
6. Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) z opiekunami niepełnosprawnych dzieci i młodzieży, w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną
7. Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) z opiekunami osób starszych, niesamodzielnych długotrwale chorych
8. Badania danych zastanych (Desk research)

Ogólnopolskie wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych wskazują, iż na poziomie samorządu należy powołać Zespół ds. opracowania, wdrażania i monitorowania LPDI. Ze względu na zróżnicowanie rodzaju usług społecznych Zespół roboczy powinien mieć charakter interdyscyplinarny. Kieruje nim Koordynator odpowiedzialny za opracowanie i prowadzenie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, a w późniejszym czasie monitorowanie realizacji planu. Skład i zakres jego prac jest integralną częścią dokumentu. W skład tegoż zespołu w gminie Dynów wchodzi 11 członków:

1. Koordynator Zespołu – Kierownik MOPS w Dynowie
2. Skarbnik Gminy Miejskiej Dynów
3. Starszy pracownik socjalny Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dynowie
4. Dyrektor Miejskiego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Dynowie
5. p.o. Kierownika Klubu Senior + w Dynowie
6. Kierownik Środowiskowego Domu Samopomocy w Dynowie
7. Dyrektor Domu Pogodnej Starości im. Św. Brata Alberta w Dynowie
8. Przedstawiciel Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Dynowie
9. Radna i Członek Komisji Spraw Społecznych Rady Miasta Dynów
10. Przedstawiciel Szkoły Podstawowej nr 1 w Dynowie
11. Przedstawiciel Centrum Medyczne Dyn-Med w Dynowie

2. Komplementarność z dokumentami strategicznymi

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla gminy Dynów jest zgodny i komplementarny względem dokumentów europejskich i krajowych kierujących rozwój i kształt usług społecznych, takich jak:

- Ogólnoeuropejskie Wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności
- Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030, z perspektywą do 2035 r.
- Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030
- Krajowy Plan Transformacji
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030
- Rekomendacje MFiPR: „Włączenie społeczne w Programach Regionalnych”

Dokumentem regionalnym kierującym rozwój usług społecznych w województwie podkarpackim jest Podkarpacki Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023–2025. Dokument ma w głównej mierze na celu zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczenia usług społecznych w województwie podkarpackim do 2030 r. Plan identyfikuje działania w 5 obszarach interwencji, tj.:

1. Osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność oraz ich opiekunowie i rodziny
2. Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami
3. Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego
4. Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone wykluczeniem z dostępu do mieszkań
5. Obywatele państw trzecich, w tym migranci

W Planie założono również działania wspierające i monitorujące, które są wspólne dla wszystkich obszarów:

- Koordynacja usług społecznych m.in. przez wspieranie tworzenia i działalności centrów usług społecznych lub miejsc koordynacji usług społecznych, szkoleń z zakresu deinstytucjonalizacji, wymiana dobrych praktyk.

- Diagnozowanie sytuacji w województwie w zakresie deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych oraz ekonomii społecznej.
- Monitorowanie i ocena realizacji Podkarpackiego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.
- Nabywanie, doskonalenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych kadry pomocy i integracji społecznej oraz kadry realizującej usługi społeczne m.in. specjalistyczne i tematyczne szkolenia, warsztaty, supervizje, wyjazdy studyjne.
- Organizowanie i wspieranie współpracy pomiędzy instytucjami oraz podmiotami działającymi w obszarze polityki społecznej m.in. wspierania rodziny i pieczy zastępczej, pomocy społecznej, rehabilitacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami.
- Rozwój podmiotów ekonomii społecznej w szczególności przedsiębiorstw społecznych realizujących usługi społeczne².

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla gminy Dynów jest komplementarny i zgodny z wyżej wymienionymi zapisami, stanowiąc jednocześnie jedno z narzędzi realizacji i wdrażania Podkarpackiego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023–2025.

Ponadto dokument pozostaje w związku i zgodności ze:

1. Strategią rozwoju województwa – Podkarpackie 2030
2. Programem Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021–2027
3. Wojewódzkim Planem Transformacji Województwa Podkarpackiego na lata 2022–2026
4. Wojewódzkim Programem Pomocy Społecznej na lata 2024–2030
5. Wojewódzkim Programem na rzecz Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2021–2030
6. Wojewódzkim Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022–2030
7. Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030
8. Wojewódzkim Programem Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021–2030

² Podkarpacki Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023–2025

9. Programem współpracy Samorządu Województwa Podkarpackiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2025
10. Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Podkarpackiego do roku 2030

Dokumenty lokalne

Najważniejsze dokumenty Gminy Dynów dotyczące realizacji usług społecznych zostały zestawione poniżej, a wybrane z nich opisano bezpośrednio po wykazie.

1. Statut Gminy
2. Strategia Rozwoju Gminy Miejskiej Dynów do roku 2026
3. Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2023 – 2025
4. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Dynowie na rok 2025
5. Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej Miasta Dynów na lata 2024 – 2028
6. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Dynów na lata 2014-2025

W Strategii Rozwoju Gminy Miejskiej Dynów do 2026 roku określono cele strategiczne i operacyjne, mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców, rozwój usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału społecznego gminy. W ramach obszaru „Zaspokojenie potrzeb mieszkańców” wyznaczono cel strategiczny 1 – wyższy poziom zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy, któremu przypisano cele operacyjne ukierunkowane na wsparcie osób w trudnej sytuacji życiowej, seniorów, osób niepełnosprawnych oraz rodzin.

W ramach realizacji tego celu przewidziano m.in.:

- Wzmacnianie systemu wsparcia dla osób w wieku poprodukcyjnym poprzez rozwój usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych, zapewniających pomoc w czynnościach codziennych, dostęp do usług medycznych i społecznych, a także przeciwdziałających izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów.
- Rozwój dziennych form wsparcia dla osób ze schorzeniami psychicznymi poprzez modernizację i poszerzenie działalności Środowiskowego Domu Samopomocy w Dynowie. Ośrodek ten pełni funkcję instytucjonalnego wsparcia dziennego, wspiera uczestników i ich rodziny w kompensowaniu skutków niepełnosprawności oraz umożliwia budowanie sieci oparcia społecznego.

- Wsparcie powstawania i funkcjonowania Klubów Seniora oraz innych inicjatyw lokalnych, finansowanych m.in. w ramach Programu Wieloletniego „Senior +” na lata 2021–2025, służących aktywizacji społecznej osób starszych.

Cel operacyjny 1.2 Strategii Rozwoju Gminy dotyczy zabezpieczenia możliwości schronienia dla osób i rodzin wymagających wsparcia, w tym osób bezdomnych. Działania obejmują:

- Utrzymywanie wysokiej zdolności reagowania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w sytuacjach kryzysowych, w tym pomoc dla osób bezdomnych,
- Pozyskiwanie mieszkań chronionych, kryzysowych i socjalnych poprzez adaptację niezagospodarowanych zasobów, budowę nowych obiektów oraz współpracę z sektorem prywatnym i organizacjami pozarządowymi.

W zakresie usług społecznych Strategia zakłada także:

- Poprawę jakości i dostępności usług medycznych i rehabilitacyjnych, w tym rozwój poradni specjalistycznych, organizację zajęć gimnastyki korekcyjnej w szkołach, wspieranie podmiotów opieki zdrowotnej w tworzeniu pracowni rehabilitacyjnych oraz poprawę dostępności pogotowia ratunkowego.
- Ograniczenie zjawisk patologicznych i kryzysowych w rodzinach poprzez działania profilaktyczne, prowadzenie dożywiania dzieci w szkołach i przedszkolach, propagowanie zdrowego stylu życia, przeciwdziałanie uzależnieniom oraz monitorowanie używania narkotyków i dopalaczy.

Realizacja powyższych celów wpisuje się w założenia deinstytucjonalizacji usług społecznych, promując wsparcie w środowisku lokalnym, rozwój opieki dziennej, Klubów Seniora, grup samopomocowych oraz wolontariatu. W Gminie Miejskiej Dynów działania te obejmują zarówno wsparcie materialne i rzeczowe, jak i rozwój kompetencji społecznych, aktywizację zawodową oraz integrację mieszkańców w lokalnej społeczności.

3. Charakterystyka gminy miejskiej Dynów

3.1. Ogólna charakterystyka

Gmina miejska Dynów położona jest w południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego, w powiecie rzeszowskim i zajmuje powierzchnię wynoszącą 25 km², co stanowi 2% powierzchni powiatu. Z punktu widzenia administracyjnego składa się z 1 miejscowości podstawowej będącej miastem Dynów. Część obszaru gminy obejmuje fragment Pogórza Dynowskiego, w tym tereny o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, chronione w ramach obszaru Natura 2000. Gmina miejska Dynów w niedalekiej odległości graniczy z takimi gminami jak: Dynów (wiejska), Nozdrzec, Bircza, Dubiecko oraz Jawornik Polski.

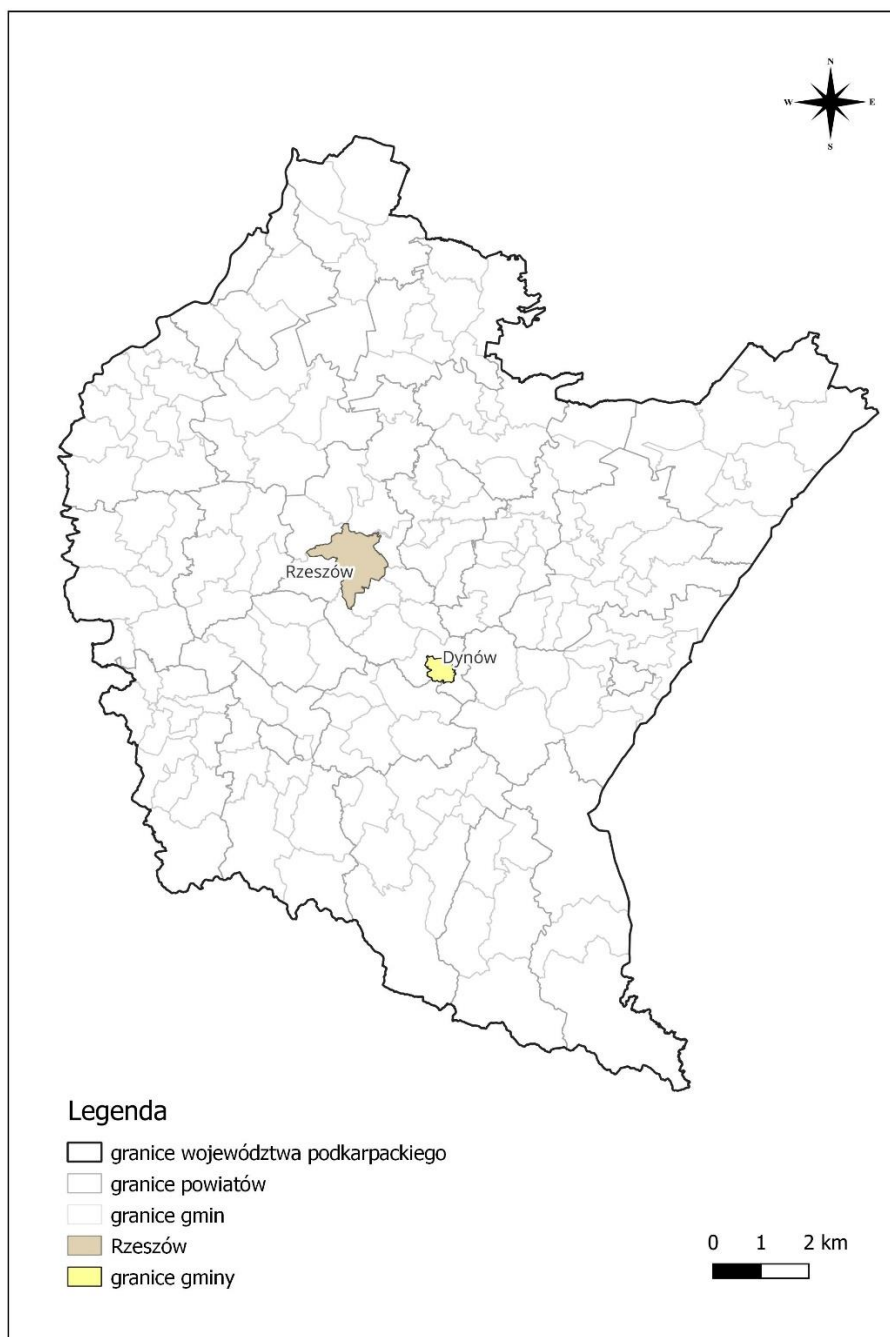
Oddalona jest od miasta wojewódzkiego Rzeszowa o około 30 km, zaś od stolicy kraju - Warszawy o około 360 km. Najbliższymi ośrodkami miejskimi są miasta Przemyśl i Rzeszów. Funkcję centrum usługowo-administracyjnego w gminie Miejskiej Dynów pełni Urząd Miasta Dynów, będący siedzibą władz samorządowych.

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Rysunek nr 1. Lokalizacja gminy miejskiej Dynów na tle województwa podkarpackiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUGiK

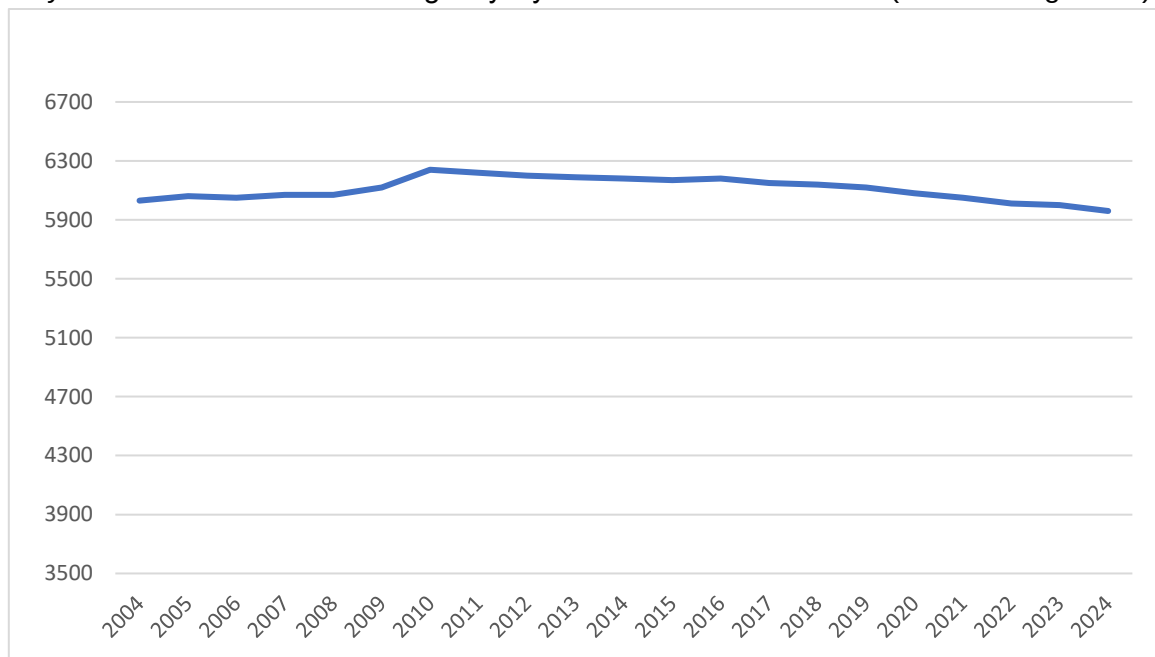
Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

3.2. Diagnoza sytuacji społecznej

Gmina miejska Dynów zamieszkiwana jest przez 5960 osób, a gęstość zaludnienia wynosi 242,7 os./km²³. Liczba ludności jednostki od ponad 20 lat utrzymuje się na stabilnym poziomie z niewielką tendencją spadkową. W roku 2024 w gminie miejskiej Dynów połowę mieszkańców stanowili mężczyźni (ok. 49%), wobec ok. 51% kobiet.

Rysunek nr 2. Liczba ludności gminy Dynów w latach 2004 - 2024 (stan na 31 grudnia)

Źródło: BDL GUS (data pozyskania 11.10.2024 r.)

Gmina miejska Dynów ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -30, odpowiada to przyrostowi naturalnemu -5,00 na 1000 mieszkańców jednostki. Saldo migracji wewnętrznych w jednostce w 2024 roku wynosiło -3, zaś migracji zagranicznych 5. Prognozy demograficzne GUS wskazują, iż w roku 2060 będzie ona wynosić 4681, co wskazuje na utrzymanie się tendencji spadkowej liczby mieszkańców.

W 2024 roku wśród mieszkańców 59,0% to osoby w wieku produkcyjnym, odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, wynoszący 23,5%, przewyższa odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym (17,5%) i zgodnie z danymi statystycznymi stale rośnie. Oznacza to, iż społeczeństwo gminy Dynów ocenić można jako starzejące się, co

³ Stan na 31.12.2024 r.

zgodne jest z ogólnopolskim trendem. Dla porównania udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w województwie podkarpackim w 2024 r. wynosi 18,3%, w poprodukcyjnym zaś 22,8%.⁴ Tendencja ta, zgodnie z danymi GUS, będzie się utrzymywać, a w 2060 roku udział osób powyżej 65 roku życia w populacji gminy miejskiej Dynów wynosić będzie 42%. Jest to niezwykle istotne, gdyż starzejące się społeczeństwo stanowi znaczące wyzwanie dla jednostki w realizacji usług społecznych, zwiększając m. in. zapotrzebowanie na usługi zdrowotne, opiekuńcze i rehabilitacyjne, co wymaga dostosowania lokalnych placówek i programów wsparcia. Dodatkowo, w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025 w Gminie Miejskiej Dynów funkcjonuje Klub Senior+, do którego w 2024 roku uczęszczało 24 seniorów. Placówka zapewnia wsparcie osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60 lat i więcej, oferując im dostęp do zajęć z zakresu aktywności ruchowej i kinezyterapii, a także różnorodnych form aktywności edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej. Oferta klubu odpowiada na zdiagnozowane w środowisku lokalnym potrzeby seniorów, wspierając ich integrację społeczną oraz poprawę jakości życia.

Bazując na Narodowym spisie powszechnym z 2021 roku wskazać można, że w gminie Dynów mieszka 869 osób niepełnosprawnych, z czego 601 to osoby niepełnosprawne prawnie, a 268 osoby niepełnosprawne tylko biologicznie.

Gminę miejską Dynów zamieszkuje łącznie 1 715 rodzin, z czego 515 to rodziny z 2 dziećmi, 159 z 3 dziećmi oraz 45 z 4 i więcej dziećmi (2,6 % wszystkich rodzin). Przeciętna liczba dzieci w rodzinie wynosi 1,73. W jednostce żyje 1 235 małżeństw, z czego 889 ma dzieci oraz 88 związków niesformalizowanych, z czego 61 ma dzieci. Na terenie gminy Dynów mieszka ponadto 335 matek z dziećmi i 57 ojców z dziećmi⁵. Analizując historyczne zmiany liczby ludności w gminie, strukturę wieku mieszkańców, prognozy demograficzne, a także zmieniające się trendy w kontekście zakładania rodziny, zasadnym jest założenie, że dzietność oraz odsetek dzieci w gminie w najbliższych latach będą spadać.

Według danych GUS na dzień 31.12.2024 roku w gminie miejskiej Dynów było zarejestrowanych 287 osób bezrobotnych. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2024 roku wynosił 8,2 %, co stanowi wartość niemalże dwukrotnie wyższą niż notowana dla powiatu rzeszowskiego (4,3 %) i wyższą niż dla województwa podkarpackiego (5,5 %). Przeciętne wynagrodzenie brutto w powiecie to 7547,50 zł, co jest wartością nieznacznie wyższą niż

⁴ Stan, ruch naturalny i migracje ludności w województwie podkarpackim w 2025 r., 2025, US w Rzeszowie

⁵ Narodowy spis powszechny z 2021 roku

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

w województwie podkarpackim (7514,69 zł) natomiast niższą niż w Polsce (8630,27 zł). Zgodnie z prognozami Departamentu Analiz i Badań Ekonomicznych Narodowego Banku Polskiego, przedstawionymi w publikacji *Prognozy makroekonomiczne profesjonalnych prognostów*, stopa bezrobocia w Polsce w 2026 r. ulegnie obniżeniu. W ujęciu długookresowym, według prognoz międzynarodowych, przewidywany jest najpierw dalszy spadek, a następnie ponowny wzrost bezrobocia do 2030 r., przy czym jego poziom pozostanie niższy niż obecnie.

W 2024 roku kryzys bezdomności dotknął 1 rodzinę z gminy miejskiej Dynów, która skorzystała z pomocy MOPS. W kontekście prognozowanego udziału osób w kryzysie bezdomności w ludności gminy ogółem, trudno jest jednoznacznie wskazać tendencję, natomiast zmiany na rynku pracy, rosnące ceny na rynku mieszkaniowym oraz ogólny wzrost kosztów życia mogą przyczynić się do zwiększenia grupy osób zagrożonych bezdomnością.

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

W gminie miejskiej Dynów w 2024 zarejestrowanych jest łącznie 587 podmiotów gospodarki narodowej według rejestru REGON, z czego zaledwie 20 to podmioty zatrudniające ponad 10 pracowników. Struktura działalności gospodarczej w gminie charakteryzuje się dominacją podmiotów prowadzących pozostałą działalność oraz działalność przemysłową i budowlaną, natomiast tylko 2 podmioty działają w sektorze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa.

Ze względu na rolniczy charakter gminy liczba zakładów produkcyjnych jest ograniczona. Do większych przedsiębiorstw produkcyjnych należą: Moeschle-Polska, Zakład Produkcyjno-Handlowo-Usługowy „Brykiet” s.c., Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe „Rek-Fol”. Produkcja rolna oparta jest głównie na rozdrobnionym sektorze prywatnym. Analiza źródeł utrzymania gospodarstw domowych w gminie wskazuje, że największa liczba gospodarstw utrzymuje się z działalności rolniczej.

4. Analiza zasobów środowiskowych

4.1. Analiza zasobów systemu wsparcia i realizowanych dotychczas usług

Mieszkalnictwo

Gmina dysponuje 32 mieszkaniami komunalnymi, natomiast nie posiada żadnego mieszkania socjalnego.

Infrastruktura opieki nad dziećmi

W zasobach infrastruktury społecznej Gminy Miejskiej Dynów w 2024 roku funkcjonowały placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńcze, których organem prowadzącym była gmina: Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 1 w Dynowie im. Twórców Niepodległej Polski, Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 2 w Dynowie z oddziałem przedszkolnym, Szkoła Muzyczna I stopnia w Dynowie, Przedszkole Miejskie w Dynowie oraz Żłobek Miejski w Dynowie. Ponadto na terenie miasta działa Niepubliczne Przedszkole Językowe „Akademia Przedszkolaka”, dla którego gmina pełni funkcję organu rejestrującego i dotującego.

Uzupełnieniem infrastruktury oświatowej są instytucje kultury, do których należą: Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Dynowie oraz Miejska Biblioteka Publiczna w Dynowie, pełniące istotną rolę w rozwoju kulturalnym, edukacyjnym i integracyjnym lokalnej społeczności.

Ochrona zdrowia

Na terenie gminy miejskiej Dynów podstawową opiekę zdrowotną mieszkańcom zapewnia Przychodnia Rejonowa w ramach ZOZ nr 2 w Rzeszowie, w której zatrudnionych jest 16 lekarzy różnych specjalności, w tym m.in. internista, pediatra, chirurg, ginekolog, neurolog, ortopeda i reumatolog. Uzupełnieniem oferty jest działający od 2008 roku Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Dynmed”, który jako pierwsza prywatna przychodnia w mieście świadczy usługi lekarzy rodzinnych i specjalistów, m.in. w zakresie chorób wewnętrznych, kardiologii, ginekologii, ortopedii, neurologii i rehabilitacji. Placówka realizuje świadczenia w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia.

Na terenie miasta stacjonuje również Specjalistyczny Zespół Ratownictwa Medycznego, który całodobowo udziela pomocy w stanach nagłego zagrożenia zdrowia i życia mieszkańców miasta i gminy.

Pomoc społeczna

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym zadania własne gminy obejmują sprawy pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych⁶. Pomoc społeczna zaś polega w szczególności na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- 2) pracy socjalnej;
- 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb⁷.

Na obszarze gminy Dynów zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dynowie, zlokalizowany pod adresem ul. Rynek 2, 36-065 Dynów. MOPS jest jednostką organizacyjną gminy powołaną do wykonywania zadań z zakresu pomocy społecznej. Zadania z zakresu pomocy społecznej Ośrodek realizuje w ramach zadań własnych oraz zadań zleconych gminie. Szczegółowy podział zadań na własne i zlecone określa ustawa o pomocy społecznej. Zadania własne Ośrodek realizuje zgodnie z ustaleniem rady gminy. Zadania zlecone realizowane są na podstawie szczegółowych porozumień z organem administracji rządowej po zapewnieniu przez nich na ten cel środków.

W roku 2024 kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w Gminie Miejskiej Dynów (MOPS, Środowiskowy Dom Samopomocy oraz Klub Seniora) liczyła łącznie 19 osób, w tym 3 osoby z kadry kierowniczej, 3 pracowników socjalnych oraz 14 pracowników administracyjnych i obsługi. Spośród zatrudnionych 6 osób posiadało wykształcenie wyższe, a 2 osoby legitymowały się specjalizacją z zakresu organizacji pomocy społecznej.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Dynowie zatrudniał 9 osób (w tym kierownika i 8 pracowników), natomiast w Klubie Seniora pracowała 1 osoba – kierownik. W gminie funkcjonuje również asystent rodziny, realizujący zadania wspierające rodziny w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Na terenie Gminy Miejskiej Dynów nie funkcjonują noclegownie, schroniska ani domy dla bezdomnych. Osoby bezdomne wymagające pielęgnacji lub opieki umieszczane są w placówkach poza gminą.

⁶ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2024 poz. 1465)

⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2024 poz. 1283)

W Gminie funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy, jednostka organizacyjna gminy, finansowana z budżetu Wojewody Podkarpackiego i podlegająca merytorycznie Wydziałowi Polityki Społecznej w Rzeszowie. W 2024 roku ośrodek dysponował 35 miejscami regulaminowymi (od grudnia 36). Z usług ŚDS korzystały osoby przewlekłe psychicznie chore (13 osób), osoby z niepełnosprawnością intelektualną (21 osób) oraz osoby z innymi przewlekłymi zaburzeniami czynności psychicznych (7 osób).

Od 16 grudnia 2023 roku w gminie działa Klub Seniora, finansowany w ramach Programu Wieloletniego „Senior +” na lata 2021–2025, zapewniający seniorom powyżej 60 roku życia wsparcie w zakresie aktywności społecznej, kulturalnej, edukacyjnej i rekreacyjnej oraz usług opiekuńczych. Zarówno ŚDS, jak i Klub Seniora wspierają uczestników i ich rodziny w kompensowaniu skutków niepełnosprawności oraz budowaniu sieci oparcia społecznego.

W ramach działań pomocowych MOPS będzie priorytetowo realizował pracę socjalną, kontynuował Program Wspierania Finansowego Gmin w zakresie Dożywiania Posiłków w szkole i w domu.

W 2025 roku Gmina Miejska Dynów realizuje również następujące programy:

- Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” – edycja 2025: 15 osób objętych programem, całkowite dofinansowanie z Funduszu Solidarnościowego w wysokości 162 600,00 zł. Usługi asystencji osobistej mają na celu wsparcie osób niepełnosprawnych w codziennym funkcjonowaniu, zwiększenie ich samodzielności i włączenia w życie społeczne.
- Program „Opieka 75+”: świadczenie usług opiekuńczych dla osób powyżej 75 roku życia, zwiększenie dostępności usług specjalistycznych, zarówno dla osób już korzystających z programu, jak i nowych uczestników; kwota dofinansowania 134 939,00 zł, wkład własny gminy 89 959,00 zł.
- Program „Senior +”: Klub Seniora, zapewniający seniorom miejsca aktywizacji i wsparcia; kwota dofinansowania 36 864,00 zł, całkowita wartość programu 137 500,00 zł.
- Program „Posiłek w szkole i w domu”: zapewnienie wsparcia w formie posiłków, zasiłków celowych lub świadczeń rzeczowych dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych; kwota dofinansowania 134 160,00 zł, całkowita wartość 223 600,00 zł.
- Program „Korpus Wsparcia Seniorów”: zapewnienie usług opiekuńczych dla osób 60+, w tym w formie usług sąsiedzkich i „opieki na odległość”, poprawa

bezpieczeństwa i samodzielności seniorów; kwota dofinansowania 75 210,00 zł.

Dzięki realizacji powyższych programów gmina zapewnia wsparcie w codziennym funkcjonowaniu osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami oraz rodzinom potrzebującym wsparcia w zakresie opieki, aktywizacji społecznej i żywieniowej.

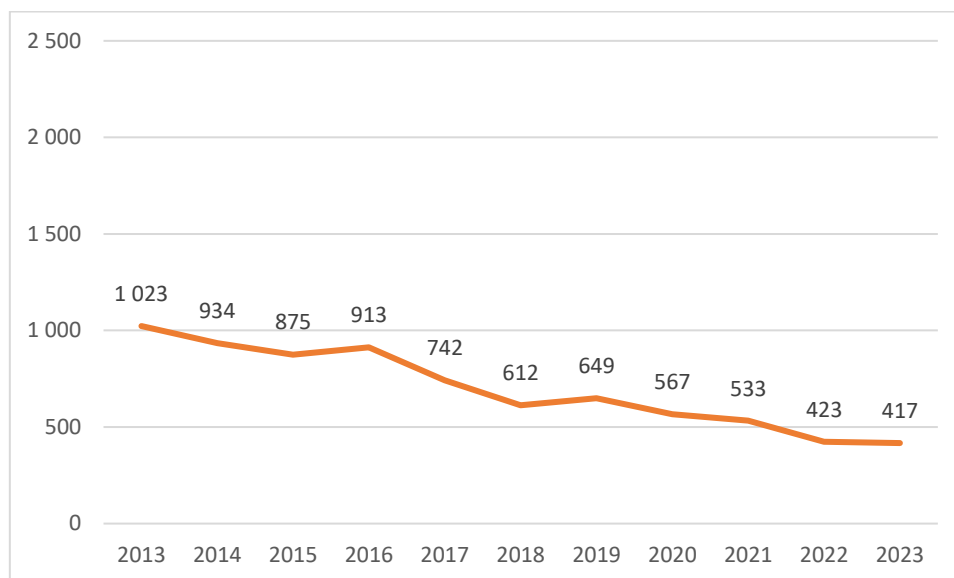
W gminie miejskiej Dynów działa wiele stowarzyszeń i organizacji społecznych o charakterze lokalnym, które wspierają rozwój aktywności społecznej, sportowej i kulturalnej mieszkańców. Do instytucjonalizacji wpisują się m.in. Towarzystwo Sportowe „DYNOVIA”, Towarzystwo Gimnastyczne SOKÓŁ DYNÓW, Brzozowski Klub Karate Brzozów oraz Uczniowski Klub Sportowy „Pogórze” w Dynowie, które prowadzą regularne zajęcia sportowe, treningi i wydarzenia lokalne, umożliwiając mieszkańcom aktywne uczestnictwo w życiu społecznym. Karpacka Fundacja Rozwoju Przemysł wspiera rozwój społeczny i edukacyjny, a Stowarzyszenie „Aktywny Dynów” angażuje społeczność w inicjatywy lokalne, promując zdrowy styl życia i integrację mieszkańców. Pozostałe stowarzyszenia, takie jak Koło Gospodyń Bartkówka, OSP Dynów, OSP Bartkówka czy Stowarzyszenie zwykłe „Wspólnie do jutra” realizują działania społeczne, kulturalne i lokalne, wspierając społeczność, ale w mniejszym stopniu wpisują się w struktury instytucjonalne.

Dane o korzystających z pomocy i wsparcia

Zgodnie z danymi GUS liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tysięcy ludności w gminie miejskiej Dynów w 2023 roku wynosiła 417. Niezwykle istotnym jest, że wskaźnik ten od ponad 10 lat maleje, w porównaniu do 2013 roku o około 59 %, co obrazuje poniższy wykres.

Rysunek nr 3. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminie Dynów

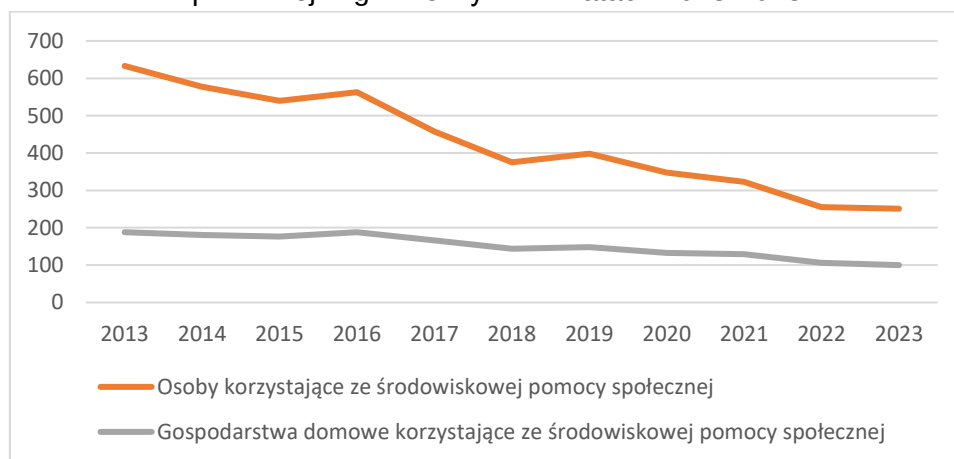
Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Źródło: BDL GUS (data pozyskania 02.09.2025 r.)

Zgodnie z danymi GUS w 2023 roku liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wynosiła 100. Co istotne w przeciągu ostatnich 10 lat spadła ona o około 47 %, a w badanym okresie wyraźnie widoczny jest trend spadkowy. W 2023 roku ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało 251 osób, co stanowi 4 % populacji gminy miejskiej Dynów. W odniesieniu do 2013 roku jest to spadek o ok. 60 %. 10 lat temu ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało 10 % mieszkańców jednostki.

Rysunek nr 4. Gospodarstwa domowe i osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Dynów w latach 2013-2023

Źródło: BDL GUS (data pozyskania 02.09.2025 r.)

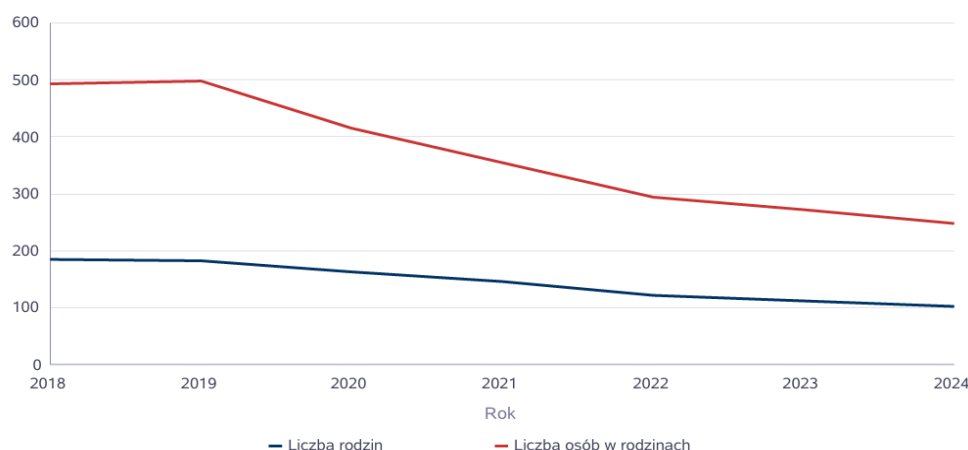
Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”
Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Zgodnie z danymi MOPS w gminie miejskiej Dynów wynika, że w 2024 roku z różnorodnych form pomocy i wsparcia społecznego skorzystały 249 osoby w ramach rodzin objętych systemem świadczeń, co stanowi około 4,15 % populacji jednostki. W stosunku do 2023 roku, łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia zmalała o 23 osoby. Natomiast liczba rodzin, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej w 2024 roku to 102, co wskazuje na spadek w stosunku do roku poprzedniego o 11 rodzin.

Rysunek nr 5. Korzystający z pomocy społecznej w gminie

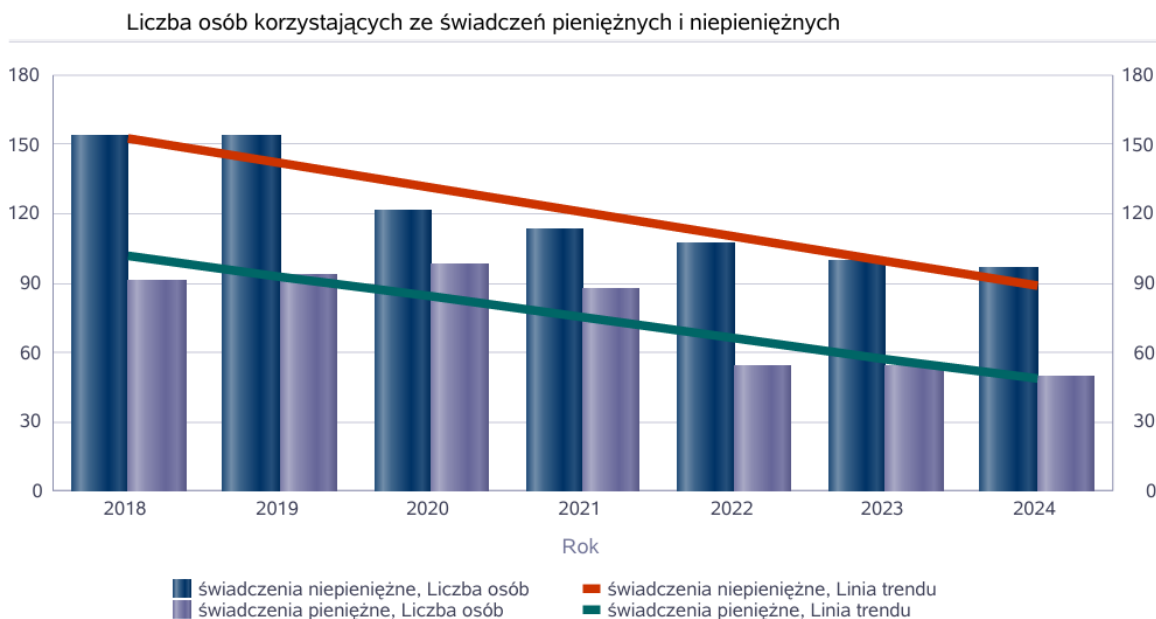

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej 2024 rok (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w gminie miejskiej Dynów)

Liczba świadczeń pieniężnych w 2024 roku oscylowała na poziomie 433 (2,00 % spośród wszystkich), niepieniężnych zaś 21 169. W odniesieniu do 2023 roku zaobserwować można spadek tychże wskaźników. Odnosząc się zaś do danych od 2018 roku (linia trendu, zgodnie z poniższym wykresem) liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych maleje. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2024 roku równała się 48 i niepieniężnych 61.

Rysunek nr 6. Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”
Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej 2024 rok (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w gminie miejskiej Dynów)

Najczęstszymi powodami udzielenia pomocy i wsparcia w gminie Dynów były:

- bezrobocie – 39 rodzin
- ubóstwo – 43 rodziny
- niepełnosprawność – 46 rodzin
- długotrwała lub ciężka choroba – 47 rodzin
- bezdomność – 1 rodzina
- alkoholizm – 15 rodzin
- potrzeba ochrony macierzyństwa - 15 rodzin
- potrzeba ochrony macierzyństwa - w tym: potrzeba ochrony wielodzietności - 15 rodzin
- bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem – 6 rodzin
- bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem – w tym: rodziny wielodzietne – 4 rodziny
- klęska żywiołowa lub ekologiczna – 3 rodziny
- bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem - w tym: rodziny niepełne – 2 rodziny
- narkomania – 1 rodzina

W 2024 roku 28 osób skorzystało z usług opiekuńczych natomiast w latach 2018-2024 żadna osoba nie skorzystała ze specjalistycznych usług opiekuńczych. W 2024 roku nikt nie skorzystał z usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W 2024 roku 1 rodzina skorzystała z poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej.

Przeanalizowano zasoby systemu wsparcia realizowanego dotychczas z zakresu świadczeń rodzinnych. Zgodnie z danymi GUS w 2023 roku liczba rodzin otrzymujące zasiłki na dzieci wynosiła 82, obejmując 177 dzieci. Obserwowany jest wyraźny spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłki i dzieci – ponad 3-krotny względem 2013 r. Tendencję spadkową zaobserwowano również w udziale dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku.

Tabela 1. Korzystający ze świadczeń rodzinnych w gminie Dynów w latach 2013-2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	285	269	252	262	259	237	204	166	137	97	82
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	535	489	458	496	491	453	389	332	288	209	177
dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	488	442	413	447	435	409	360	306	266	197	168
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	41,0	37,9	35,6	39,0	37,9	36,6	32,8	26,6	23,6	18,0	15,8

Źródło: BDL GUS (data pozyskania 02.09.2025 r.)

Przeanalizowano również zmiany w kwocie wypłacanych świadczeń i zasiłków. Kwota wypłacanych świadczeń rodzinnych uległa znacznemu wzrostowi względem 2013 r. Kwota zasiłków rodzinnych uległa wyraźnemu zmniejszeniu, a kwota zasiłków pielęgnacyjnych wzrasta. Kwota zasiłków pielęgnacyjnych na 1000 mieszkańców w 2023 roku wynosiła 54,6 tys. zł.

Tabela 2. Wysokość kwoty świadczeń rodzinnych i zasiłków pielęgnacyjnych w gminie Dynów w latach 2013- 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
kwota świadczeń rodzinnych [tys. zł]	1 408	1 281	1 379	1 778	1 970	1 789	1 751	1 729	1 865	2 110	2 310
kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami) [tys. zł]	979	859	816	970	991	864	736	651	563	412	350
kwota zasiłków pielęgnacyjnych [tys. zł]	205	195	194	211	231	238	269	293	311	334	329

Źródło: BDL GUS (data pozyskania 02.09.2025 r.)

Pomoc i wsparcie w gminie miejskiej Dynów z pomocy społecznej w 2024 roku uzyskało 249 osób oraz 86 osób zakwalifikowano do Pomocy Żywnościowej. Odpłatność gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej dotyczyła 6 osób. Liczba rodzin pobierających w 2024 roku zasiłki rodzinne wraz z dodatkami wyniosła 67. W stosunku do roku poprzedniego liczba ta zmalała o 17 rodzin. Całkowita kwota przyznanych świadczeń w formie zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami wyniosła 293 435,31 zł i w porównaniu z rokiem poprzednim zmalała o 56 342,71 zł.

Liczba świadczeń wypłaconych w 2024 roku kształtuje się następująco:

- Zasiłek pielęgnacyjny – osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia – 492
- Zasiłek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka – 424
- Zasiłek pielęgnacyjny – ogółem – 1 584
- Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności - 668
- Zasiłek pielęgnacyjny - osobie, która ukończyła 75 lat - 0
- Świadczenia opiekuńcze ogółem – Zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy - 2 210
- Świadczenia pielęgnacyjne – 545

Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w 2024 roku wynosiła 25, zaś liczba rodzin 19, co stanowi wartość niższą niż w 2023 o 3 rodziny.

4.2. Analiza zasobów organizacji społecznych i nieformalnych sieci wsparcia oraz realizowanych dotychczas usług

Aktywność projektowo-konkursowa jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w gminie Dynów obejmuje realizację projektów finansowanych ze środków

publicznych, udział w konkursach ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej oraz realizację programów osłonowych. W 2024 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dynowie realizował między innymi: zadanie zlecone w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025 (Moduł II), Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2024, Program „Asystent rodziny”, Program „Opieka 75+” oraz Program „Posiłek w szkole i w domu”. Ponadto prowadzona była współpraca z Caritas w Przemyśle przy realizacji Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (POPŻ).

W 2024 roku gmina Dynów nie uczestniczyła w projektach finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, a w trybie działalności pożytku publicznego nie zlecono żadnym organizacjom pozarządowym realizacji usług ani zadań.

4.3. Analiza zasobów podmiotów komercyjnych realizujących usługi społeczne

W gminie Dynów nie działają podmioty komercyjne realizujące usługi społeczne.

4.4. Analiza SWOT w kontekście usług społecznych na terenie gminy Dynów

Poniższa analiza SWOT jest wynikiem warsztatów planistycznych, które odbyły się w październiku 2025 roku z zespołem ds. opracowania, wdrażania i monitorowania LPDI.

MOCNE STRONY:

- Wykwalifikowany personel MOPS
- Dobrze funkcjonujący system opieki środowiskowej – działający Środowiskowy Dom Samopomocy oraz Klub Senior+ cieszący się dużym zainteresowaniem.
- Zaangażowani opiekunowie, asystenci i rodziny – wysoki poziom empatii i współodpowiedzialności za osoby wymagające wsparcia.
- Dobra współpraca instytucjonalna – MOPS, szkoły, organizacje oraz placówki zdrowotne efektywnie współdziałają.

SŁABE STRONY:

- Brak mieszkań socjalnych i wspomaganych – brak infrastruktury do samodzielnego życia osób wymagających wsparcia.
- Brak stałej opieki wytchnieniowej – opiekunowie osób zależnych są przeciążeni, bez możliwości odpoczynku.
- Ograniczony transport lokalny dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami – utrudniony dostęp do usług medycznych i społecznych.
- Niewystarczający dostęp do lekarzy i specjalistów, zwłaszcza w zakresie zdrowia psychicznego.

• Szeroki zakres realizowanych programów społecznych, m.in. „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Asystent rodziny”, „Senior+”, „Opieka 75+”, „Posiłek w szkole i w domu”.• Funkcjonująca opieka sąsiedzka – wsparcie osób starszych i samotnych w codziennych czynnościach.• Dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna i opiekuńcza dla dzieci – żłobek, przedszkola, szkoły podstawowe i szkoła muzyczna.• Obecność dwóch przychodni i specjalistycznych usług medycznych – stosunkowo szeroka oferta zdrowotna, jak na niewielką gminę.• Aktywność w pozyskiwaniu środków publicznych – realizacja wielu programów rządowych mimo ograniczonych finansów lokalnych.• Działania międzypokoleniowe i integracyjne – np. zajęcia komputerowe dla seniorów prowadzone przez młodzież.• Obecność i aktywność organizacji religijnych i charytatywnych (Caritas) – współpraca w zakresie pomocy żywnościowej (POPŻ).	• Brak usług mobilnych takich jak dowóz posiłków, transport do lekarza, „złota rączka” dla seniorów.• Zbyt mała liczba pracowników socjalnych i opiekunów – duże obciążenie obowiązkami, utrudnione wdrażanie nowych działań.• Brak wolontariatu lokalnego – słaba kultura zaangażowania społecznego, mimo pomysłów jego rozwoju (np. poprzez szkoły).• Niedostateczne wsparcie psychologiczne i terapeutyczne – szczególnie dla młodzieży, rodzin w kryzysie i rodziców dzieci z niepełnosprawnościami.• Opór części beneficjentów wobec przyjmowania pomocy – niska akceptacja usług społecznych, zwłaszcza wśród osób starszych.• Ograniczone środki finansowe gminy – brak możliwości realizacji większych projektów oraz zatrudniania dodatkowej kadry.

SZANSE:

- Możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych (EFS+, FERS,

ZAGROŻENIA:

- Starzenie się społeczeństwa i wzrost liczby osób samotnych –

programy resortowe) na rozwój usług środowiskowych i mieszkańców wspomaganych.

- Rozwój lokalnego wolontariatu, szczególnie wśród młodzieży (np. w ramach współpracy ze szkołami i MOPS).
- Rozszerzenie usług mobilnych – transport, opieka wytnieniowa, dowóz posiłków, wsparcie techniczne i sąsiedzkie.
- Rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi spoza gminy, które mogą realizować zadania publiczne w obszarze usług społecznych.
- Zwiększenie dostępności do szkoleń i wsparcia merytorycznego ze strony ROPS, MRiPS i instytucji centralnych.
- Rozwój inicjatyw międzypokoleniowych – integracja dzieci, młodzieży i seniorów w ramach projektów społecznych.
- Wykorzystanie doświadczenia ŚDS i Klubu Senior+ jako podstawy do tworzenia nowych form wsparcia środowiskowego.
- Zwiększanie świadomości mieszkańców w zakresie korzyści płynących z deinstytucjonalizacji i lokalnych usług opiekuńczych.
- Potencjał współpracy z sektorem zdrowia w zakresie rehabilitacji i terapii środowiskowej.

rosnące zapotrzebowanie na opiekę przy ograniczonych zasobach.

- Ograniczenia budżetowe gminy i polityka oszczędności – ryzyko braku środków na utrzymanie lub rozwój usług społecznych.
- Brak specjalistów na lokalnym rynku pracy (psychologów, terapeutów, rehabilitantów, opiekunów).
- Rosnąca liczba przypadków przemocy domowej przy braku wystarczających narzędzi interwencji.
- Wykluczenie cyfrowe seniorów i osób z mniejszych miejscowości – trudności w dostępie do informacji i usług.
- Przeciążenie kadr MOPS – ryzyko wypalenia zawodowego i ograniczenia efektywności działań.
- Niska motywacja mieszkańców do angażowania się w inicjatywy społeczne – bariera dla rozwoju deinstytucjonalizacji opartej na lokalnej wspólnocie.
- Trudności w pozyskaniu i utrzymaniu kadry opiekuńczej – niskie płace, brak chętnych do pracy w sektorze pomocy społecznej.
- Opór społeczny wobec zmian systemowych – utrwalone przekonania o wyższości opieki instytucjonalnej.

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

- Digitalizacja usług i edukacja cyfrowa seniorów – zmniejszanie wykluczenia cyfrowego, np. przez zajęcia w Klubie Seniora.
- Rosnące potrzeby opiekuńcze przy braku infrastruktury mieszkaniowej i wytchnieniowej – ryzyko pogłębienia kryzysów rodzinnych.

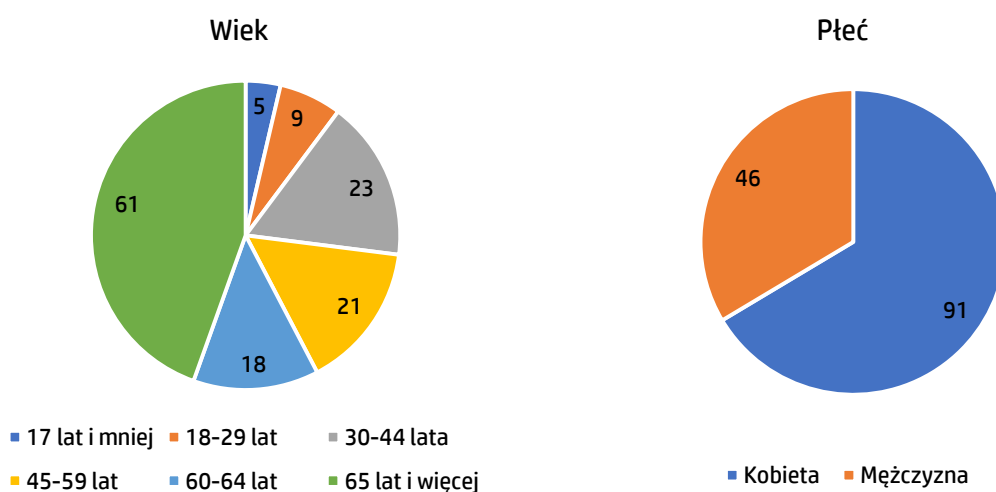

5. Diagnoza w zakresie potrzeb

5.1. Diagnoza potrzeb mieszkańców gminy

Diagnoza potrzeb mieszkańców gminy Dynów przeprowadzona została m. in. w oparciu o badania ankietowe (CAWI) realizowane od początku września do końca października 2025 r. Wzięło w nim udział 137 mieszkańców. Największą grupę respondentów stanowiły osoby w wieku 65 lat i więcej. Większość to kobiety (66%).

Rysunek nr 7. Dane metryczkowe ankietowanych mieszkańców gminy Dynów

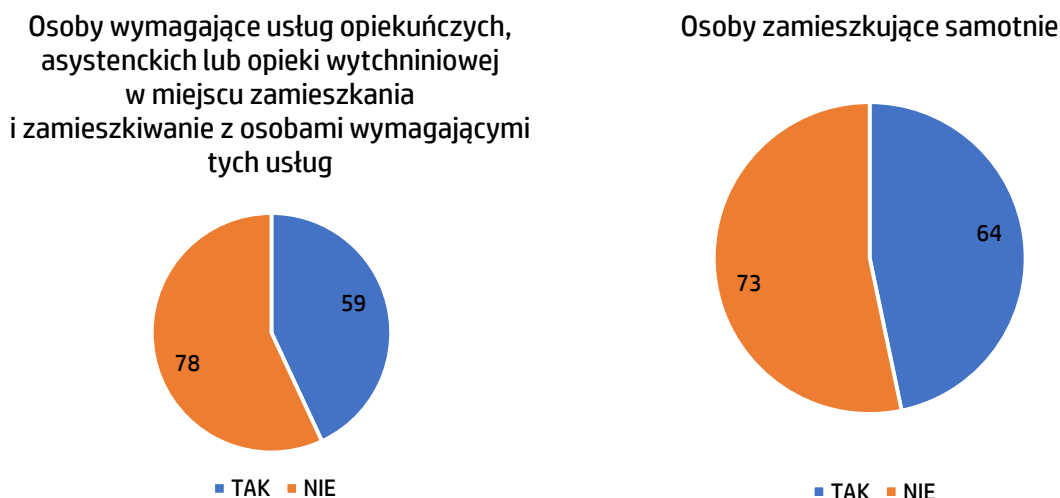
Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Zasadność przeprowadzenia badania potwierdzona została tym, że niemal połowa ankietowanych (43%) zamieszkiwało z osobą albo osobami wymagającymi świadczenia usług opiekuńczych, asystenckich lub opieki wytchnieniowej w miejscu zamieszkania bądź sama wymagała tych usług. Dodatkowo 47% respondentów zamieszkiwało samotnie gospodarstwo domowe.

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

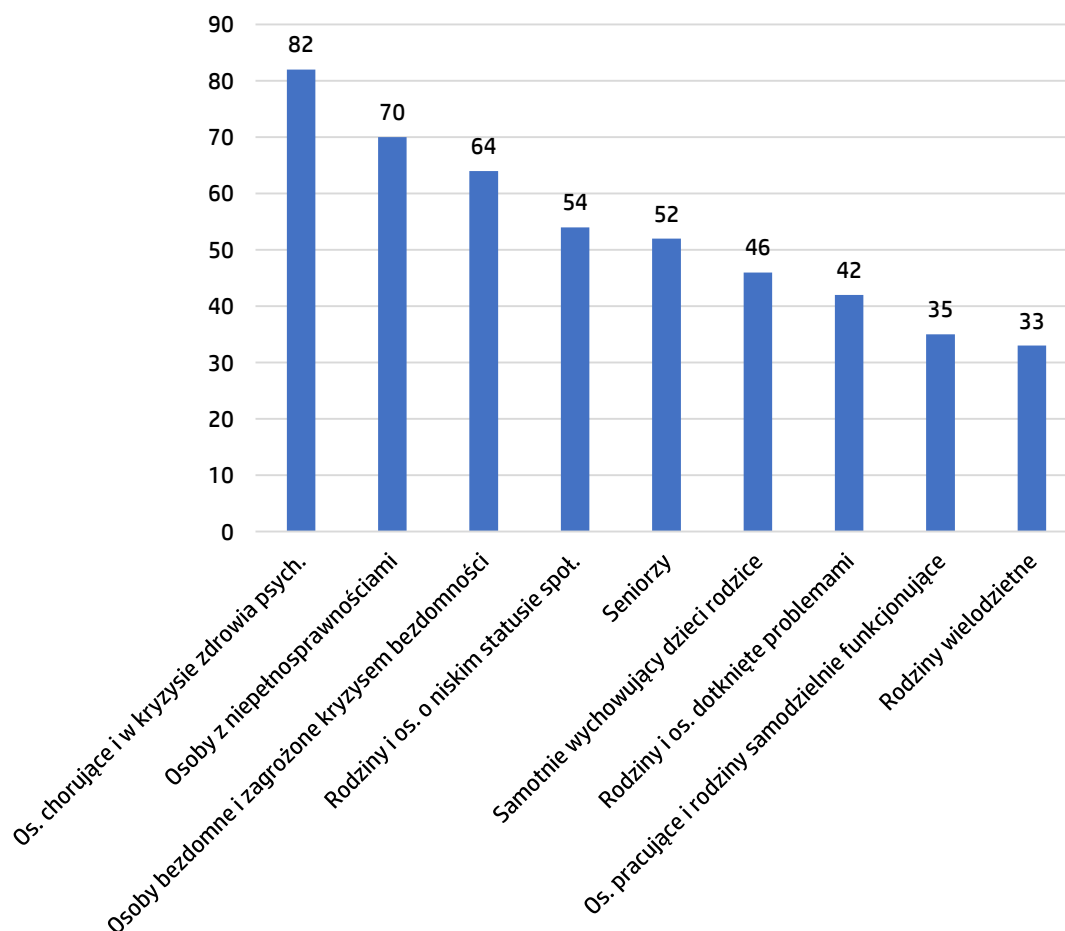
Rysunek nr 8. Stan gospodarstw domowych ankietowanych mieszkańców gminy Dynów

Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Ankietowani z gminy Dynów dostrzegają trudności, z którymi zmagają się mieszkańcy. Największa grupa respondentów oceniła stopień trudności większości grup społecznych jako umiarkowany. Natomiast do grona osób zmagających się z dużymi trudnościami niemal połowa respondentów zaliczyła przede wszystkim osoby chorujące i w kryzysie zdrowia psychicznego (60%). Wielu mieszkańców wskazało osoby z niepełnosprawnościami (51%), osoby bezdomne i zagrożone kryzysem bezdomności (47%), oraz rodziny i osoby o niskim statusie społecznym (39%), seniorów (38%), rodziców samotnie wychowujących dzieci (34%) oraz rodziny i osoby dotknięte problemami, takim jak bezrobocie, przemoc domowa, uzależnienie (21%). Mniejsza grupa respondentów wskazała rodziny wielodzietne oraz osoby pracujące i rodziny samodzielnie funkcjonujące.

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznegoRysunek nr 9. Grupy społeczne, które mają największe trudności w życiu codziennym
w gminie Dynów według ankietowanych

Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

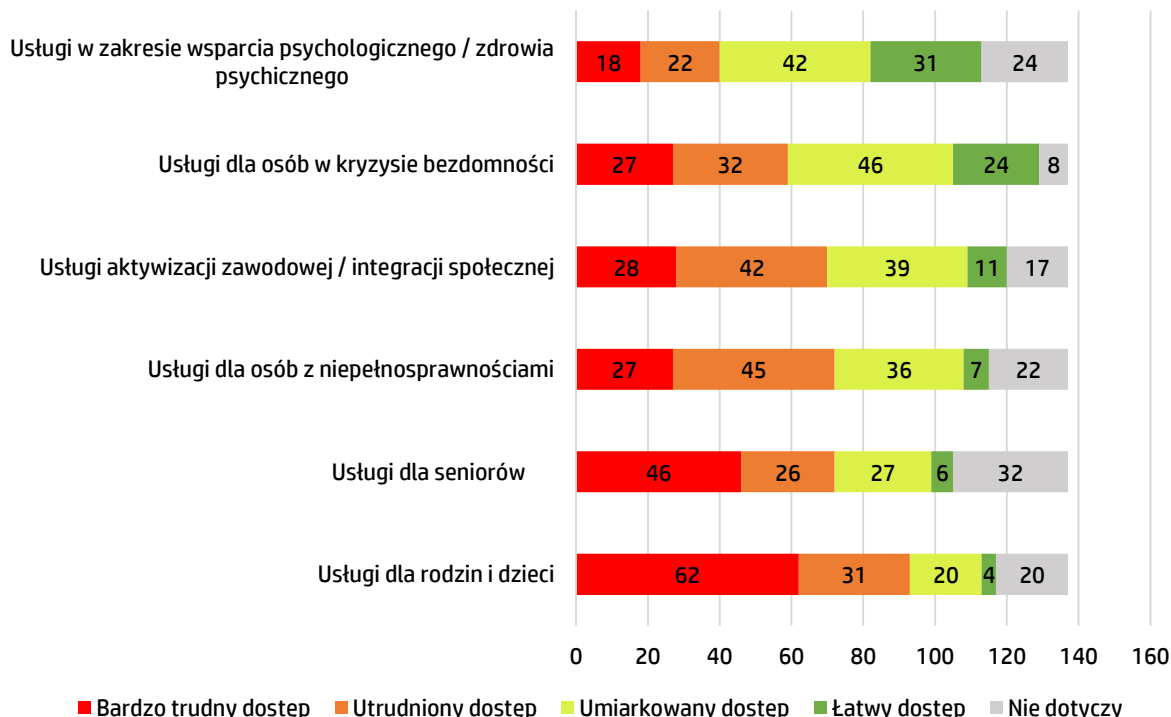
Badanie ankietowanych dotyczące faktu i charakteru katalogu obecnie świadczonej pomocy społecznej w gminie Dynów, wskazuje, iż większość mieszkańców (80%) zna instytucje świadczące pomoc społeczną, ale jedynie 26% korzystało z ich usług. Dostępność usług społecznych została oceniana w większości umiarkowanie lub jako utrudniony. Najwięcej respondentów oceniło usługi w zakresie wsparcia psychologicznego lub zdrowia psychicznego jako łatwo dostępne (23%). Jednakże zdiagnozowano bardzo trudny dostęp do usług dla seniorów oraz rodzin i dzieci. Zdaniem respondentów, najgorzej dostępne były usługi w zakresie wsparcia psychologicznego lub zdrowia psychicznego - na bardzo trudny dostęp wskazało 45%, a na utrudniony dostęp – 23% respondentów.

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”
Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Rysunek nr 10. Ocena dostępności usług społecznych w gminie Dynów według ankietowanych

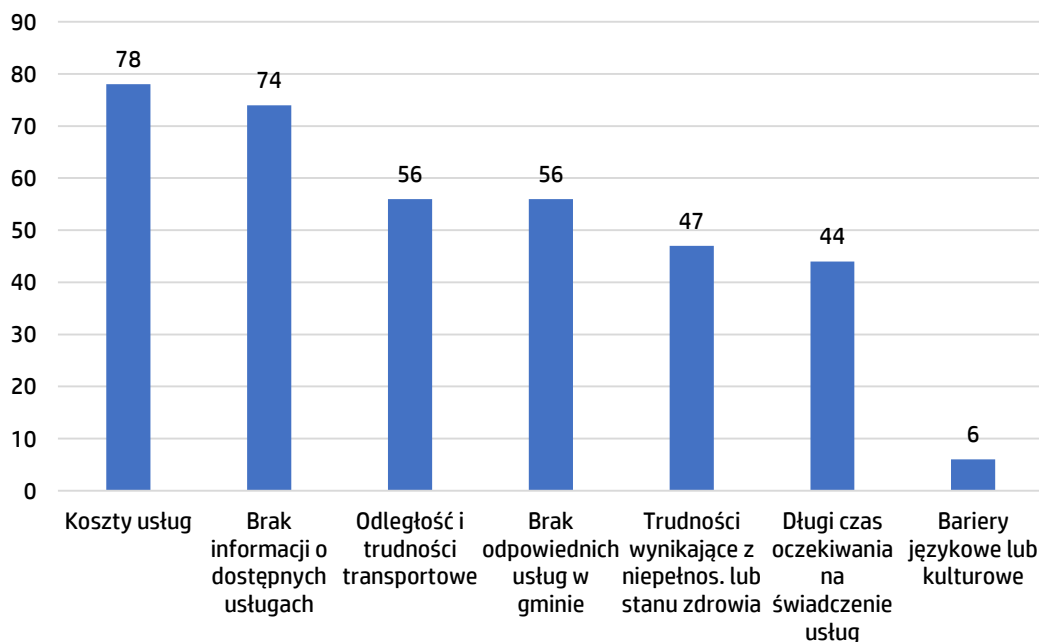
Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Mieszkańcy wskazywali, iż napotykali problemy utrudniające korzystanie z usług społecznych związane głównie z kosztami usług (57%), brakiem informacji o dostępnych usługach (54%), odległością i trudnościami transportowymi (41%), brakiem odpowiednich usług w gminie (41%), trudnościami wynikającymi z niepełnosprawności lub stanu zdrowia (33%), oraz długim czasem oczekiwania na świadczenie usług (32%).

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Rysunek nr 11. Czynniki, które najczęściej utrudniają mieszkańcom gminy Dynów korzystanie z usług społecznych

Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Badanie pozwoliło uzyskać opinię mieszkańców odnośnie do preferowanych usług społecznych, które powinny być świadczone w gminie Dynów. Największy odsetek mieszkańców (58%) za najważniejszą usługę społeczną uznał pomoc w opiece nad osobami z niepełnosprawnościami, za równie ważną usługą społeczną uznano wsparcie psychologiczne. Do innych istotnych usług społecznych zaliczono wszelkie wsparcie dla osób starszych (49%), usługi opieki środowiskowej (36%) oraz usługi wsparcia rodziny i dzieci, np. żłobki, przedszkola, warsztaty i spotkania dla rodziców, wsparcie psychologiczne, świetlice środowiskowe (30%). W mniejszym stopniu ważnymi usługami społecznymi dla społeczności lokalnej są również usługi z zakresu całodobowej opieki, np. w domach pomocy społecznej (20%), usługi asystenckie (14%) oraz opieka wytchnieniowa (9%).

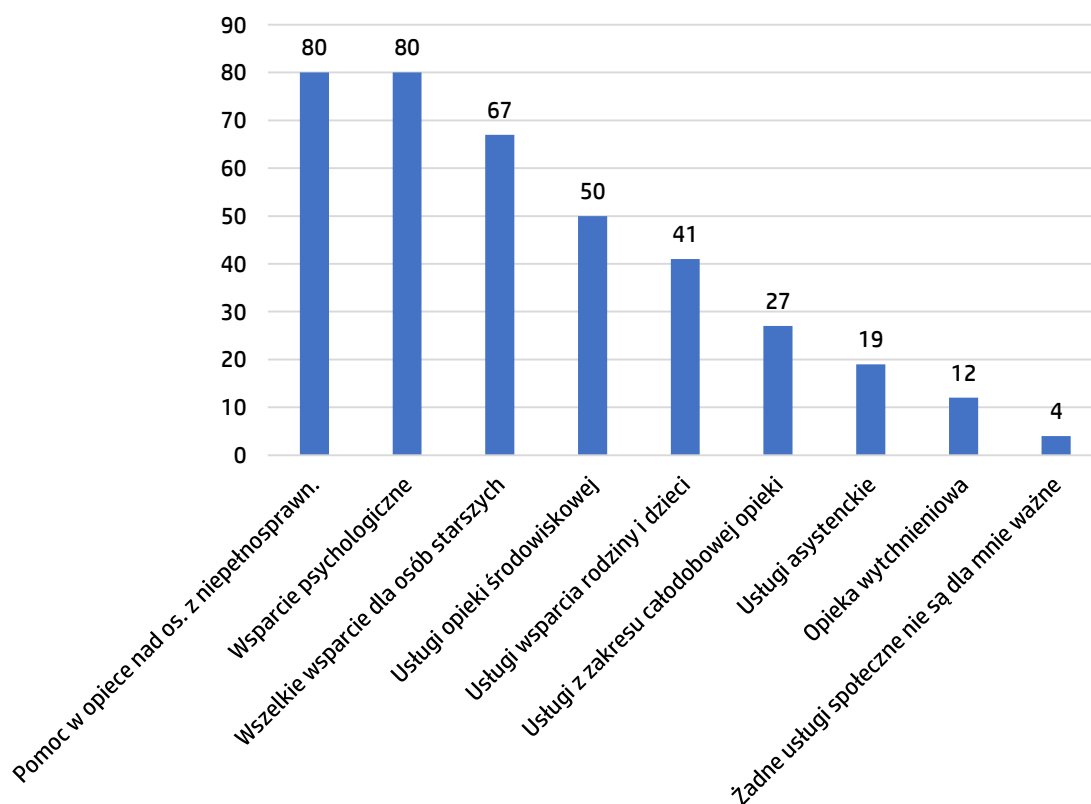
Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

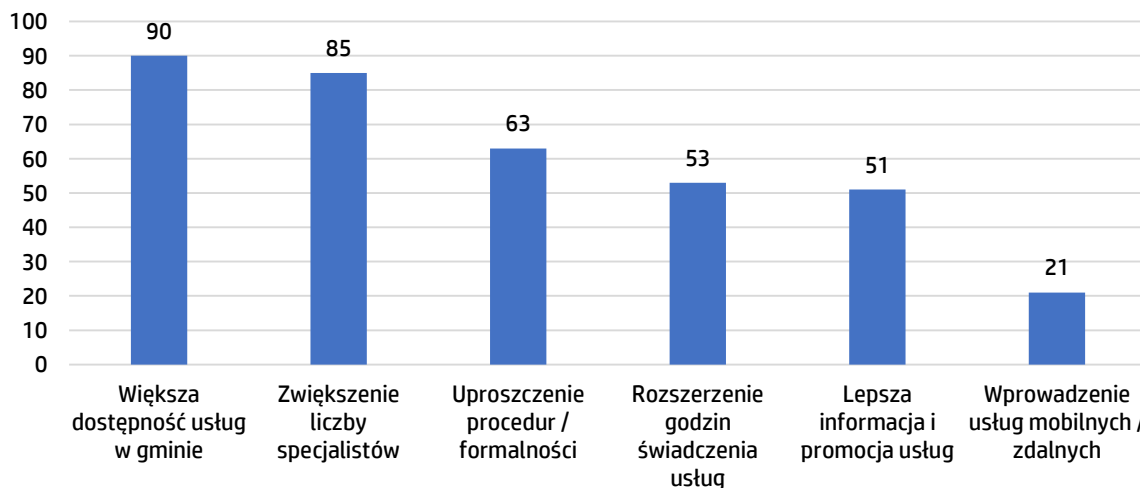
Rysunek nr 12. Najważniejsze usługi społeczne dla mieszkańców gminy Dynów

Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Do najważniejszych zmian, które ułatwiłyby korzystanie z usług społecznych w gminie Dynów, wskazywanych przez ankietowanych, należą przede wszystkim większa dostępności usług w gminie (66%) oraz zwiększenie liczby specjalistów (62%). Wskazywano również potrzebę uproszczenia procedur lub formalności (46%), rozszerzenia godzin świadczenia usług (39%). Ankietowani dostrzegali też konieczność lepszej informacji i promocji usług (37%) oraz wprowadzenia usług mobilnych lub zdalnych (15%).

Rysunek nr 13. Zmiany w celu ułatwienia korzystania z usług społecznych w gminie Dynów według ankietowanych

Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Wśród propozycji zmian i inicjatyw, które mogłyby ułatwić korzystanie z usług społecznych, respondenci najczęściej wskazywali na potrzebę poprawy dostępności komunikacyjnej dla konkretnych grup, szczególnie w zakresie zapewnienia transportu dla seniorów i osób chorych, np. taksówek oraz usług transportowych „od drzwi do drzwi”. Wśród pozostałych działań wymieniano lepsze przystosowanie infrastruktury dla osób z niepełnosprawnościami, takie jak rampy, windy, dostosowane toalety. Wskazywano również potrzebę rozszerzenia dostępności konsultacji lekarskich przez video, wolontariatu oraz zwiększenia liczby specjalistów z zakresu ochrony zdrowia psychicznego. Mieszkańcy podkreślali konieczność utworzenia nowego dziennego miejsca pobytu przeznaczonego dla osób starszych i klubu seniora.

Obserwowana jest niska świadomość mieszkańców gminy Dynów na temat zakresu procesu deinstytucjonalizacji – jedynie 18% z nich słyszało o tym pojęciu. Jednocześnie większość mieszkańców dostrzega korzyści (co ukazano na poniższym wykresie) związane z przeniesieniem usług realizowanych przez ośrodki, instytucje lub domy pomocy na bardziej indywidualne formy wsparcia, bliskie środowisku lokalnemu i wspierające życie w społeczności, co definiuje proces deinstytucjonalizacji.

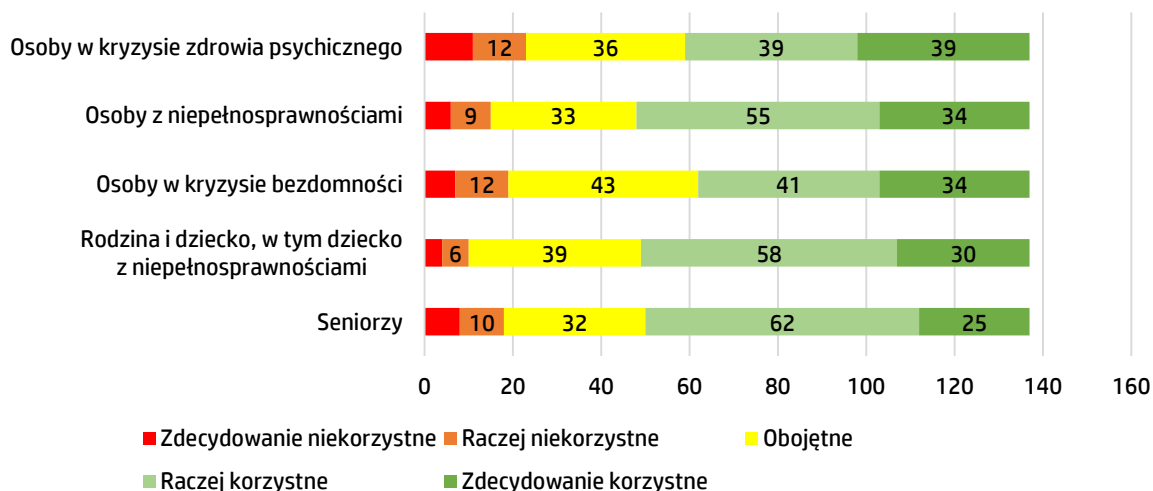
Deinstytucjonalizacja została oceniona jako zdecydowanie korzystna lub raczej korzystna w odniesieniu do następujących grup:

- seniorów (64%),
- rodzin i dzieci, w tym z niepełnosprawnościami (64%),
- osób w kryzysie bezdomności (55%),

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”
Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

- osób z niepełnosprawnościami (65%),
- osób w kryzysie zdrowia psychicznego (57%).

Rysunek nr 14. Ocena korzystności deinstytucjonalizacji dla poszczególnych grup w gminie Dynów przez mieszkańców

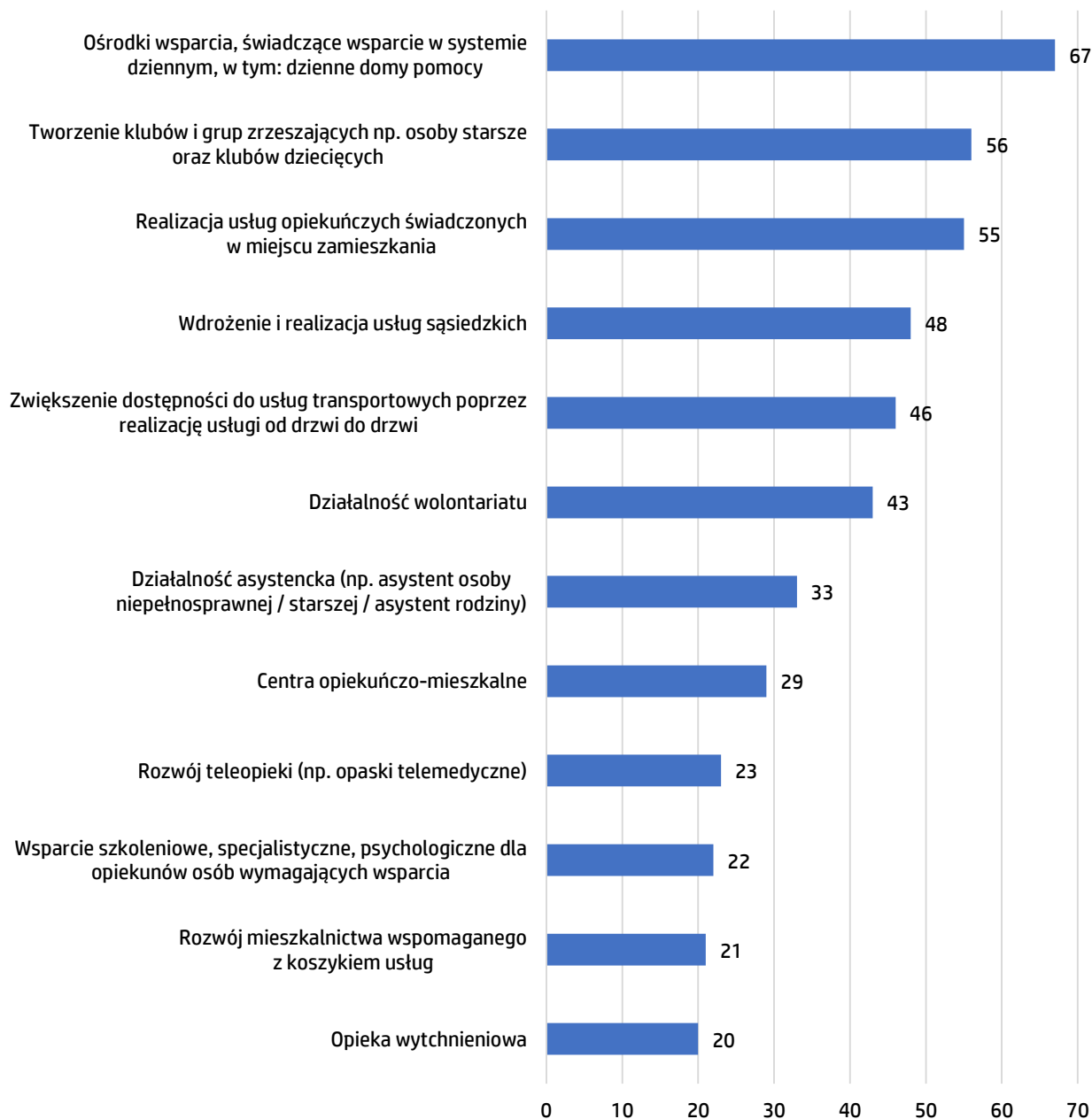
Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Dla większości mieszkańców gminy Dynów (64%) opieka środowiskowa lub domowa jest bardziej preferowaną formą otrzymywania pomocy od tradycyjnej usługi instytucjonalnej.

Oczekiwania mieszkańców gminy miejskiej Dynów w zakresie form wsparcia zakładają przede wszystkim ośrodki wsparcia, świadczące wsparcie w systemie dziennym, w tym: dzienne domy pomocy (49%), tworzenie klubów i grup zrzeszających np. osoby starsze oraz klubów dziecięcych (41%) oraz realizację usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania (40%). Wśród najcenniejszych form wsparcia społeczności lokalnej około co trzeci respondent wymienił zwiększenie dostępności do usług transportowych poprzez realizację usługi od drzwi do drzwi oraz działalność wolontariatu. Dla około co czwartego respondenta istotne byłyby działalność asystencką, np. w ramach asystenta osoby niepełnosprawnej lub starszej albo asystenta rodziny, opieka wytchnieniowa, a dla około co piątego centra opiekuńczo-mieszkalne.

Rysunek nr 15. Najcenniejsze formy wsparcia według ankietowanych w gminie Dynów

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Źródło: Badanie ankietowe (CAWI) mieszkańców gminy

Mieszkańcy wskazywali również, jakie usługi społeczne powinny zostać wdrożone lub być dostępne w większym stopniu lokalnie, aby lepiej odpowiadały ich potrzebom. mieszkańcy w największym stopniu potrzebują wsparcia w obszarze zdrowia, opieki oraz pomocy psychologicznej. Wiele osób zwraca uwagę na utrudniony dostęp do specjalistów i długie kolejki do lekarzy, co rodzi potrzebę zwiększenia liczby dostępnych usług zdrowotnych na poziomie lokalnym. Często powtarzało się również

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

wskazanie na konieczność zapewnienia bezpłatnego lub tańszego wsparcia psychologicznego, szczególnie dla osób starszych, przewlekle chorych oraz tych, które doświadczają trudności emocjonalnych.

Drugim istotnym obszarem, który wyłonił się z analizy, są usługi opiekuńcze i asystenckie. Mieszkańcy podkreślają potrzebę lepszej opieki nad osobami starszymi i z niepełnosprawnościami, zarówno w formie opieki domowej, jak i usług dziennych. Wskazywano także na znaczenie teleopieki i konsultacji lekarskich online, które mogłyby ułatwić dostęp do pomocy osobom o ograniczonej mobilności. Wypowiedzi ankietowanych często akcentowały również konieczność zwiększenia dostępności rehabilitacji i usług pielęgnacyjnych.

Kolejnym powtarzającym się tematem jest transport. Respondenci postulowali wprowadzenie rozwiązań ułatwiających przemieszczanie się osobom starszym i niepełnosprawnym, takich jak „taxi dla seniorów” czy transport door-to-door. Podkreślano, że brak mobilności często ogranicza możliwość korzystania z innych form wsparcia. Ważnym elementem, który pojawiał się w odpowiedziach, było również tworzenie miejsc integracji społecznej – klubów seniora, grup wsparcia czy centrów aktywizacji lokalnej.

Część osób wskazała na potrzebę rozwijania mieszkań wspomaganych, centrów opiekuńczo-mieszkalnych oraz usług typu „złota rączka”, które mogłyby wspierać seniorów w codziennych obowiązkach. W odpowiedziach pojawiały się również postulaty dotyczące rozwoju wolontariatu i usług sąsiedzkich, budujących więzi społeczne i wzajemną pomoc. Niektórzy respondenci wspomnieli o potrzebie pomocy prawnej i działań aktywizujących, które mogłyby poprawić sytuację osób długotrwale bezrobotnych lub wykluczonych społecznie.

Część ankietowanych przyznała, że nie potrafi wskazać konkretnych usług, co może świadczyć o braku świadomości na temat istniejących form wsparcia lub ograniczonym dostępie do informacji. Podane przykłady świadczą o potrzebie zwiększenia działań z zakresu deinstytucjonalizacji usług społecznych w gminie Dynów.

5.2. Diagnoza potrzeb wybranych grup docelowych

Niniejszy podrozdział przedstawia kluczowe informacje o potrzebach wybranych grup docelowych, czyli odbiorców usług społecznych, w kontekście procesu deinstytucjonalizacji. Co istotne opracowany został w oparciu o liczne źródła i metody badawcze.

Proces deinstytucjonalizacji, polegający na stopniowym przechodzeniu od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej, wymaga szczegółowego zrozumienia

potrzeb poszczególnych grup społecznych oraz ich najbliższego otoczenia. W niniejszym rozdziale dokonano diagnozy sytuacji wybranych grup docelowych – osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób w kryzysie bezdomności, osób w kryzysie zdrowia psychicznego oraz rodzin z dziećmi. Niniejsza diagnoza ma na celu wskazanie najistotniejszych problemów oraz rekomendacji, które mogą przyczynić się do poprawy jakości świadczonych usług społecznych i zwiększenia efektywności podejmowanych działań na rzecz grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne.

Osoby starsze

Osoby starsze w gminie Dynów zgłaszają szereg potrzeb związanych zarówno z opieką zdrowotną, jak i społeczną. Kluczowym problemem jest ograniczony dostęp do lekarzy i specjalistów, w tym rehabilitantów i psychologów. Respondenci wskazują na potrzebę konsultacji lekarskich online, teleopieki oraz wsparcia psychologicznego.

W zakresie opieki codziennej, istotne jest rozwinięcie usług opiekuńczych w domu, wydłużenie czasu dziennej opieki, tworzenie dziennych miejsc pobytu, klubów seniora oraz dostęp do mieszkań wspomaganych. Ważnym elementem jest również zapewnienie pomocy w codziennych obowiązkach, np. poprzez usługi „złotej rączki” czy wsparcie sąsiedzkie.

Transport i infrastruktura pozostają istotnym wyzwaniem – seniorzy potrzebują dostosowanego transportu, w tym taxi dla seniorów oraz transportu publicznego przystosowanego do wózków, a także infrastruktury ułatwiającej poruszanie się (rampy, windy, dostosowane toalety).

Wolontariat i działania integracyjne mogą dodatkowo wspierać aktywizację społeczną seniorów, zwiększając ich uczestnictwo w życiu lokalnej społeczności.

Podsumowanie potrzeb osób starszych:

- Grupa korzystająca w głównej mierze i jednocześnie częściowo uzależniona od opieki nieformalnej (opieka rodzinna i pomoc sąsiedzka);
- Utworzenie dziennych domów pobytu dla seniora;
- Potrzeba wsparcia psychologicznego i dostępu do konsultacji medycznych online i stacjonarnie;
- Rozwój dziennych miejsc pobytu, klubów seniora, mieszkań wspomaganych;
- Rozwój usług opiekuńczych w domu, w tym wydłużenie czasu dziennej opieki;
- Pomoc w codziennych obowiązkach („złota rączka”) i wsparcie sąsiedzkie;
- Transport dostosowany do potrzeb seniorów (taxi, transport publiczny);
- Wolontariat i działania integracyjne.

Osoby z niepełnosprawnościami

Osoby z niepełnosprawnościami napotykają podobne wyzwania jak osoby starsze, wskazują przede wszystkim na bariery w dostępie do usług medycznych, rehabilitacyjnych i psychologicznych. Konieczne jest zwiększenie liczby specjalistów oraz zapewnienie konsultacji online i teleopieki.

Ważnym aspektem jest rozwój usług opiekuńczych i asystenckich w domu, które wspierają samodzielność i bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnościami. Konieczne jest również mieszkalnictwo wspierane oraz dostęp do domów społeczno-opiekuńczych.

Transport i infrastruktura powinny być dostosowane do potrzeb osób z ograniczeniami ruchowymi, co obejmuje rampy, windy, toalety oraz transport publiczny umożliwiający samodzielne poruszanie się.

Wolontariat i działania integracyjne w społeczności lokalnej mają duże znaczenie, zarówno w zakresie wsparcia psychologicznego, jak i w codziennych obowiązkach.

Podsumowanie potrzeb osób z niepełnosprawnościami:

- Rozwój funkcjonującego Środowiskowego Domu Samopomocy;
- Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów;
- Długi czas oczekiwania do lekarzy i innych usług medycznych;
- Łatwiejszy dostęp do specjalistów medycznych, rehabilitacji i wsparcia psychologicznego;
- Usługi opiekuńcze i asystenckie w domu;
- Mieszkania wspomagane i domy społeczno-opiekuńcze;
- Transport i infrastruktura dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- Wolontariat i działania integracyjne.

Osoby w kryzysie bezdomności

Choć w gminie Dynów problem bezdomności nie stanowi nadrzędnego problemu, zidentyfikowano brak wystarczających miejsc noclegowych i ośrodków wsparcia dla osób w trudnej sytuacji życiowej. Osoby w kryzysie bezdomności wymagają przede wszystkim zapewnienia podstawowego wsparcia mieszkaniowego oraz dostępu do opieki zdrowotnej i psychologicznej. Istotne jest tworzenie mieszkań wspomaganych oraz centrów opiekuńczych, które umożliwiają reintegrację społeczną.

Wsparcie psychologiczne, pomoc prawna oraz doradztwo w codziennych sprawach życia codziennego są kluczowe w procesie wyjścia z kryzysu. Działania wolontariackie

oraz lokalne inicjatywy sąsiedzkie mogą w znacznym stopniu wspierać osoby bezdomne w ich codziennych potrzebach oraz procesie integracji społecznej.

Podsumowanie potrzeb osób w kryzysie bezdomności:

- Mieszkania wspomagane i centra opiekuńcze;
- Wsparcie psychologiczne i doradztwo prawne;
- Usługi opiekuńcze i pomoc w codziennych obowiązkach;
- Wolontariat i lokalne programy wsparcia sąsiedzkiego.

Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

Problemy zdrowia psychicznego stają się coraz bardziej widoczne w lokalnej społeczności. Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego wymagają szybkiego dostępu do wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego, zarówno stacjonarnie, jak i online. Teleopieka i konsultacje zdalne mogą znacząco ułatwić dostęp do pomocy specjalistycznej.

Wsparcie codzienne obejmuje usługi opiekuńcze w domu, działania integracyjne w społeczności lokalnej oraz wolontariat, który pomaga w codziennych czynnościach i towarzyszeniu. Celem jest zarówno poprawa jakości życia, jak i zwiększenie uczestnictwa w życiu społecznym.

Podsumowanie potrzeb osób w kryzysie zdrowia psychicznego:

- Rozwój lokalnych punktów konsultacji psychologicznej i terapii;
- Rozwój wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego;
- Teleopieka i konsultacje online;
- Usługi opiekuńcze w domu i działania integracyjne;
- Wolontariat i wsparcie społeczności lokalnej.

Rodziny z dziećmi

Rodziny z dziećmi potrzebują wsparcia zarówno w obszarze edukacji, jak i opieki oraz zdrowia psychicznego. Istotne są programy aktywizujące rodziny, umożliwiające integrację społeczną i wzmacnianie więzi rodzinnych.

Wsparcie obejmuje dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci, doradztwo w sprawach formalnych i prawnych oraz wsparcie psychologiczne całej rodziny. Inicjatywy społeczne i lokalne programy mogą wspomagać rodziny w trudnych sytuacjach, a także przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu.

Podsumowanie potrzeb rodzin z dziećmi:

- Wsparcie psychologiczne dla rodziców i dzieci.
- Usługi edukacyjne i opiekuńcze dla dzieci.

- Programy aktywizujące i integrujące rodziny.
- Doradztwo w sprawach formalnych i prawnych.

5.3. Diagnoza potrzeb instytucji i organizacji społecznych

Podrozdział obrazuje potrzeby i istotne kwestie dotyczące instytucji i organizacji społecznych przez pryzmat przeprowadzenia procesu deinstytucjonalizacji – przejścia z instytucji do opieki środowiskowej. W tym kontekście istotnymi zagadnieniami, które zgłaszali pracownicy MOPS i ŚDS są:

- Zwiększenie dostępności usług w miejscu zamieszkania i środowisku lokalnym, w tym opieki podstawowej i specjalistycznej dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i osób w kryzysie zdrowia psychicznego;
- Rozwój dziennych form wsparcia, takich jak środowiskowe domy samopomocy, kluby samopomocy, domy dziennej pomocy i placówki wsparcia dziennego, w celu ograniczenia pobytu w instytucjach całodobowych;
- Rozbudowa i wzmocnienie usług asystenckich i opiekuńczych w miejscu zamieszkania, w tym teleopieki, dowozu posiłków, poradnictwa psychologicznego oraz kursów i szkoleń dla opiekunów;
- Niedobór kadry specjalistycznej, w tym pracowników socjalnych, psychologów, terapeutów, rehabilitantów, neurologopedów oraz osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej;
- Ograniczone zasoby i infrastruktura, brak nowoczesnych narzędzi technologicznych, wysoka liczba obowiązków na jednego pracownika oraz bariery organizacyjne w pracy instytucji;
- Potrzeba współpracy z organizacjami pozarządowymi i samorządowymi, w tym w zakresie tworzenia partnerstw, zintegrowanego systemu usług („metoda jednego okienka”) oraz wsparcia edukacyjnego personelu;
- Konieczność zwiększenia dostępności usług specjalistycznych, takich jak rehabilitacja, wsparcie psychiatryczne i neurologopedyczne, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami i w kryzysie zdrowia psychicznego;
- Edukacja i podnoszenie świadomości w zakresie deinstytucjonalizacji, w tym stacjonarne i zdalne szkolenia, wizyty studyjne, dostęp do literatury specjalistycznej;
- Zmiana modelu opieki: przejście od opieki instytucjonalnej do środowiskowej, uwzględniającej rolę rodziny i najbliższego kręgu wsparcia, a nie tylko formalnej instytucji;

- Monitorowanie jakości usług i kosztów, w tym analiza możliwości budżetowych gminy i planowanie strategiczne w kontekście efektywnego świadczenia usług społecznych;
- Bariera społeczna i opór wobec zmiany – konieczność uwzględnienia nastawienia beneficjentów, ich rodzin oraz społeczności lokalnej w procesie deinstytucjonalizacji.

5.4. Diagnoza w zakresie najbliższych kręgów wsparcia osób

Najbliższe kręgi wsparcia – rodzina, sąsiedzi i lokalna społeczność – pełnią kluczową rolę w codziennym funkcjonowaniu osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz dzieci z niepełnosprawnościami. Analiza zgromadzonych opinii wskazuje, że bliskie wsparcie znacząco zwiększa poczucie bezpieczeństwa, samodzielności i integracji społecznej, a także uzupełnia formalne usługi opiekuńcze, które nie zawsze są dostępne w pełnym zakresie.

Rodzina często pełni funkcje opiekuńcze i asystenckie, w tym pomoc w codziennych czynnościach, wsparcie transportowe oraz towarzyszenie w wizytach lekarskich czy rehabilitacyjnych. Sąsiedzi i lokalna społeczność mogą wypełniać tę funkcję w zakresie wsparcia sąsiedzkiego, drobnej pomocy w domu („złota rączka”), asystowania w codziennych obowiązkach, a także działań integracyjnych i wolontariackich.

Bliskie wsparcie staje się szczególnie istotne w sytuacjach, gdy formalne usługi opiekuńcze są ograniczone lub czasowo niedostępne, np. w godzinach wieczornych, w dni wolne od pracy lub w obszarach, gdzie dostęp do specjalistów i transportu jest utrudniony. Ponadto zaangażowanie rodziny i sąsiadów w działania społeczne sprzyja budowaniu więzi lokalnych, przeciwdziałania samotności oraz zwiększa efektywność formalnej opieki społecznej.

Respondenci w swoich wypowiedziach podkreślali także znaczenie wolontariatu i inicjatyw sąsiedzkich jako uzupełnienia wsparcia rodziny – w formie towarzyszenia, opieki dziennej, drobnej pomocy domowej i transportu, a także w formie klubów seniora, centrów integracji społecznej czy działań aktywizujących dzieci i młodzież.

Podsumowanie potrzeb najbliższych kręgów wsparcia:

- Pomoc w codziennych czynnościach, takich jak zakupy, sprząatanie, gotowanie czy przygotowywanie posiłków;
- Towarzyszenie osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami i dzieciom w wizytach lekarskich, rehabilitacyjnych oraz edukacyjnych;
- Wsparcie w poruszaniu się, transporcie lokalnym oraz korzystaniu z dostępnych usług;

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

- Pomoc w organizacji życia codziennego, w tym harmonogramu zajęć, rehabilitacji czy terapii dzieci i dorosłych;
- Wsparcie psychiczne i emocjonalne, przeciwdziałanie samotności i izolacji społecznej;
- Asystowanie w wykonywaniu czynności wymagających samodzielności, np. higiena, ubieranie, przygotowanie posiłków;
- Towarzyszenie w aktywnościach społecznych, rekreacyjnych i integracyjnych, w tym w klubach, grupach wsparcia czy zajęciach dla dzieci;
- Pomoc w nagłych sytuacjach, kiedy dostęp do formalnej opieki jest ograniczony (np. choroba, awaria transportu, brak usług w weekendy);
- Drobną pomoc praktyczną – naprawy domowe, wsparcie w utrzymaniu mieszkania, drobne naprawy („złota rączka”);
- Wolontariat i sąsiedzka pomoc jako uzupełnienie codziennego wsparcia rodziny, w tym opieka dzienna i towarzyszenie osobom zależnym;
- Budowanie więzi społecznych, integracja z lokalną społecznością i włączanie osób zależnych w życie społeczne;
- Monitorowanie stanu zdrowia i samopoczucia, wspieranie w regularnym przyjmowaniu leków i wykonywaniu zaleceń lekarskich.

6. Analiza potrzeb

Niniejszy podrozdział przedstawia kluczowe informacje o potrzebach wybranych grup docelowych, czyli odbiorców usług społecznych, w kontekście procesu deinstytucjonalizacji. Co istotne opracowany został w oparciu o liczne źródła i metody badawcze.

Proces deinstytucjonalizacji, polegający na stopniowym przechodzeniu od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej, wymaga szczegółowego zrozumienia potrzeb poszczególnych grup społecznych oraz ich najbliższego otoczenia. W niniejszym rozdziale dokonano diagnozy sytuacji wybranych grup docelowych – osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób w kryzysie bezdomności, osób w kryzysie zdrowia psychicznego oraz rodzin z dziećmi.

6.1. Obecnie realizowane usługi i formy wsparcia

Osoby starsze

Osoby starsze w gminie Dynów mogą liczyć na wsparcie w zakresie podstawowych potrzeb opiekuńczych oraz pomocy w sytuacjach kryzysowych. Kluczowe formy wsparcia to:

1. Opieka rodzinna - nieformalna (świadczona przez członków rodziny)
2. Klub Senior+
3. Praca socjalna
4. Usługi opiekuńcze
5. Usługi sąsiedzkie
6. Usługi asystenckie

W sytuacjach wymagających opieki całodobowej, Ośrodek Pomocy Społecznej kieruje osoby starsze do Domów Pomocy Społecznej znajdujących się poza gminą oraz opłaca ich pobyt.

Osoby z niepełnosprawnościami i w kryzysie zdrowia psychicznego

Dla osób z niepełnosprawnościami i w kryzysie zdrowia psychicznego dostępne są formy wsparcia podobne do tych oferowanych seniorom, co odzwierciedla ich specyficzne potrzeby:

1. Opieka rodzinna - nieformalna (świadczona przez członków rodziny)
2. Środowiskowy Dom Samopomocy
3. Praca socjalna
4. Usługi opiekuńcze

5. Usługi sąsiedzkie
6. Usługi asystenckie

W razie potrzeb MOPS kieruje osoby i opłaca ich pobyt w Domach Pomocy Społecznej mieszczących się poza gminą.

Osoby w kryzysie bezdomności

W gminie Dynów osoby w kryzysie bezdomności otrzymują pomoc poprzez zapewnienie im opieki w placówkach poza terenem jednostki. Koszty pobytu częściowo pokrywa gmina, częściowo osoba z posiadanego dochodu.

1. Praca socjalna

Rodziny z dziećmi

Rodziny z dziećmi w gminie Dynów korzystają z usług wspierających rozwój dzieci oraz integrację społeczną rodzin. Oferowane formy wsparcia to:

1. Żłobek
2. Oddziały przedszkolne
3. Miejski Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji
4. Praca socjalna
5. Asystent rodziny w rodzinach przeżywających trudności w funkcjach opiekuńczo-wychowawczych

6.2. Diagnoza usług deficytowych

Diagnoza potrzeb w zakresie nierealizowanych usług lub usług realizowanych w niewystarczającym zakresie na poziomie lokalnym wskazuje, iż brak:

- Dziennych domów pobytu, placówek wsparcia dziennego, typu Dom Seniora czy świetlice środowiskowe
- Wystarczającego dostępu do lekarzy specjalistów
- Usług w obszarze zdrowia psychicznego oraz działań informacyjnych i edukacyjnych
- Wystarczającej liczby Asystentów osób z niepełnosprawnościami
- Wystarczającej liczby Asystentów osób starszych
- Wystarczającej liczby Asystentów rodziny
- Wsparcia psychologicznego dla opiekunów osób wymagających codziennego wsparcia
- Opieki wytnieniowej
- Transportu od drzwi do drzwi

- Wolontariatu
- Grup i kręgów wsparcia oraz działań integrujących lokalną społeczność
- Usług mobilnych, sąsiedzkich i usług typu złota rączka
- Wystarczającej liczby mieszkań o różnym poziomie wsparcia

6.3. Diagnoza potrzeb kadrowych i profesji społecznych

Pracownicy MOPS wskazują, iż barierami, które w realizacji usług społecznych w gminie są:

1. Niedostateczne środki finansowe
2. Brak wystarczającej liczby pracowników
3. Brak odpowiednich placówek i infrastruktury
4. Brak odpowiedniego transportu

Potrzeby personelu (kadry) świadczącej usługi społeczne:

- Szkolenia specjalistyczne dla pracowników
- Braki kadrowe w zakresie asystentów rodziny i asystentów osób z niepełnosprawnościami
- Brak lekarzy specjalistów, rehabilitantów i psychologów
- Wiedza pracowników MOPS o deinstytucjonalizacji jest obecnie zaawansowana, niemniej podkreślają oni chęć edukacji w tej tematyce
- Jako najefektywniejsze sposoby zdobywania wiedzy w tematyce deinstytucjonalizacji pracownicy MOPS wskazują na szkolenia i warsztaty zdalne, platformy e-learningowe i dostęp do materiałów edukacyjnych i literatury specjalistycznej.
- Pracownicy MOPS doświadczają opór wobec zmiany wśród beneficjentów oraz brak świadomości społecznej dotyczącej deinstytucjonalizacji

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Celem skutecznego wdrożenia LPDI kadra wskazuje, iż zasadnym byłyby:

- Zwiększenie zasobów kadrowych
- Dodatkowe finansowanie
- Wsparcie w zakresie szkoleń dla personelu
- Wsparcie w zakresie planowania strategicznego
- Narzędzia do monitorowania i oceny usług
- Wsparcie w zakresie nawiązywania partnerstw z innymi instytucjami
- Zasoby infrastrukturalne, w tym dodatkowe pomieszczenia

7. Część programowa

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych, podobnie jak każdy dokument strategiczny, określa główny cel, który jest realizowany poprzez cele szczegółowe i składające się na nie kierunki działań lub konkretne propozycje działań. Cele szczegółowe wyznaczono wedle obszarów tematycznych dotyczących kolejno: osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością, osób w kryzysie zdrowia psychicznego i rodzin z dziećmi. Dodatkowo wyznaczono cele horyzontalne, które stanowią ogólne kierunki interwencji dla gminy, wspierające oraz warunkujące skuteczną realizację celów szczegółowych.

Cel ogólny

Zapewnienie mieszkańcom gminy miejskiej Dynów dostępu do wysokiej jakości usług społecznych świadczonych w sposób zindywidualizowany i zintegrowany w środowisku lokalnym, w celu wspierania ich samodzielności, integracji społecznej i podniesienia jakości życia

Cele przekrojowe (horyzontalne)

Cele przekrojowe, zwane również horyzontalnymi, to kluczowe obszary, które mają na celu wsparcie realizacji działań i celów szczegółowych w różnych aspektach polityki społecznej, zdrowotnej i edukacyjnej. W przypadku gminy Dynów, cele horyzontalne stanowią fundament dla zapewnienia spójności i synergii pomiędzy poszczególnymi inicjatywami, które są realizowane na poziomie lokalnym. Skierowane są na wzmacnianie współpracy między instytucjami, integrację działań w zakresie dostępności usług oraz poprawę efektywności administracji publicznej i jakości życia mieszkańców.

Cele przekrojowe stanowią podstawę dla skutecznego wprowadzania zmian w zakresie wsparcia społecznego, zdrowotnego, edukacyjnego oraz infrastrukturalnego, obejmując wszystkie grupy społeczne, w tym osoby starsze, dzieci, osoby z niepełnosprawnościami, rodziny oraz inne osoby w trudnej sytuacji życiowej. Ich realizacja sprzyja budowaniu zrównoważonego i inkluzywnego rozwoju, odpowiadającego na potrzeby lokalnej społeczności, w tym poprawie jakości usług publicznych oraz dostępności do niezbędnego wsparcia.

Cel przekrojowy 1	Działania informacyjno-promocyjne i informowanie o dostępnej ofercie i wsparciu – wzmacnianie świadomości i promowanie dostępności usług społecznych poprzez np.: prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych usługach, zmniejszenie barier psychologicznych i wstydu związanego z korzystaniem z pomocy.
Cel przekrojowy 2	Rozwój grup wsparcia/kręgów wsparcia, poprzez inspirowanie do tworzenia oddolnych inicjatyw integrujących osoby z podobnymi doświadczeniami i problemami
Cel przekrojowy 3	Zwiększenie współpracy międzysektorowej – tworzenie i rozwijanie partnerstw pomiędzy organizacjami pozarządowymi, instytucjami publicznymi i sektorem prywatnym dla zapewnienia skoordynowanej pomocy i wsparcia, które odpowiadają na zróżnicowane potrzeby mieszkańców gminy, w tym pozyskanie i szkolenie kadry. Dążenie do zwiększania dostępności mieszkań o różnym poziomie wsparcia
Cel przekrojowy 4	Stale i aktywne pozyskiwanie środków zewnętrznych, a także wzmacnianie więzi międzypokoleniowych poprzez tworzenie przestrzeni i inicjatyw integracyjnych sprzyjających współpracy oraz budowaniu relacji między mieszkańcami w różnym wieku

Obszar 1

Cel
szczegółowy 1

	Nr działania	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/podmioty odpowiedzialne	Źródło/-a finansowania
	1.	Rozwój usług społecznych w trybie dziennym skierowanych do seniorów np. Klubu Senior, Dziennego Domu Seniora	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	2.	Dążenie do wdrożenia usług transportowych dla seniorów typu door to door	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	3.	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	4.	Rozwój usług z zakresu wsparcia psychologicznego, prawnego i informacyjnego dla osób starszych	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	5.	Rozwój i realizacja usług asystenckich dla seniorów z niepełnosprawnościami	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

	6.	Dążenie do rozwoju mobilnych usług np. „złota rączka”, dowóz posiłków itp	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów, NGO, ośrodki zdrowia i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	7.	Wsparcie rodziny i osób pełniących opiekę nad osobą starszą poprzez uruchomienie i rozwój opieki wytchnieniowej	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	8.	Dążenie do zapewniania wsparcia psychologicznego, prawnego i informacyjnego dla opiekunów osób starszych	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	9.	Dążenie do aktywizacji i reintegracji społecznej osób starszych	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów, NGO, ośrodki zdrowia i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

Obszar 2

Cel szczegółowy 2

	Nr działania	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/podmioty odpowiedzialne	Źródło/-a finansowania
	10.	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

11.	Rozwój usług asystenckich	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
12.	Dążenie do zapewnienia dostępu usług z zakresu wsparcia psychologicznego, informacyjnego i prawnego dla osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
13.	Dążenie do zapewnienia usług transportowych dla osób z niepełnosprawnościami typu door to door np. do lekarza, urzędu itp.	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
14.	Wsparcie rodziny i osób pełniących opiekę poprzez uruchomienie opieki wytchnieniowej	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
15.	Dążenie do rozwoju mobilnych usług np. „złota rączka”, dowóz posiłków itp.	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
16.	Dążenie do aktywizacji zawodowej oraz reintegracja	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

		społeczna osób z niepełnosprawnościami			europejskie, krajowe i inne
	17.	Dążenie do likwidacji barier architektonicznych i komunikacyjnych na obszarze gminy	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

Obszar 3

Cel szczegółowy 3

	Nr działania	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/podmioty odpowiedzialne	Źródło/-a finansowania
	18.	Świadczenie pracy socjalnej dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	19.	Wsparcie psychologiczne dla osób w trudnej sytuacji życiowej	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	20.	Wsparcie w odniesieniu do aktywizacji zawodowej np. informacyjne	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

	21.	Monitorowanie sytuacji osób w kryzysie bezdomności, zwłaszcza w okresie jesienno-zimowym (np. we współpracy z policją i innymi instytucjami)	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	22.	Dążenie do zapewnienia schronienia osobom tego wymagającym (również poprzez umowy z instytucjami spoza gminy)	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

Obszar 4

Cel szczegółowy 4

	Nr działania	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/podmioty odpowiedzialne	Źródło/-a finansowania
	23.	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczonych w miejscu zamieszkania	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	24.	Wsparcie rodziny i osób pełniących opiekę poprzez uruchomienie opieki wytchnieniowej	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

	25.	Dążenie do wdrożenia wsparcia psychologicznego, prawnego i informacyjnego stacjonarnie/online dla opiekunów osób wymagających wsparcia	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	26.	Dążenie do umożliwienia wsparcia terapeutycznego	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	27.	Zwiększanie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego oraz promowanie działań profilaktycznych w tym obszarze	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

Obszar 5

Cel szczegółowy 5

	Nr działania	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/podmioty odpowiedzialne	Źródło/-a finansowania
	28.	Dążenie do rozwoju wsparcia rodziny poprzez działania asystenta rodziny	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

	29.	Rozwój oferty i tworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu dla rodzin z dziećmi i młodzieży	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	30.	Organizacja zajęć terapeutycznych, edukacyjnych i rozwojowych w gminie miejskiej Dynów	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	31.	Wsparcie psychologiczne dla dzieci i rodzin poprzez zapewnienie dostępności psychologów	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne
	32.	Promowanie działań z zakresu zdrowego stylu życia dla dzieci i rodzin, a także idei wolontariatu i wydarzeń międzypokoleniowych w celu integracji społecznej	Do 2030 roku	Gmina Dynów, MOPS w Gminie Dynów i inni realizatorzy	Środki własne gminy fundusze europejskie, krajowe i inne

8. Źródła finansowania wdrożenia i realizacji planu

Realizacja lokalnego planu deinstytucjonalizacji usług społecznych (LPDI) wymaga stabilnych i zróżnicowanych źródeł finansowania, które umożliwią wdrożenie nowych form wsparcia oraz przekształcenie istniejących instytucji w kierunku bardziej zindywidualizowanych, środowiskowych usług. Niniejszy rozdział nie dotyka w sposób szczegółowy analizy kosztów realizacji planu, natomiast wskazuje przede wszystkim możliwe źródła finansowania, o które ubiegać się może gmina, aby realizować wytyczone w niniejszym Planie kierunki działań.

Poniżej przedstawiono kluczowe źródła finansowania, które mogą zostać wykorzystane na poziomie lokalnym:

1. Środki własne jednostek samorządu terytorialnego (JST)

Jednostki samorządu terytorialnego jako kluczowi realizatorzy polityki społecznej na poziomie lokalnym, powinny zapewnić finansowanie z budżetów własnych.

- Finansowanie bieżące: np. utrzymanie funkcjonowania mieszkań wspomaganych, organizacja usług opiekuńczych czy dziennych form wsparcia, rozwój nowych usług środowiskowych (np. usługi sąsiedzkie, teleopieka).
- Wkład własny do projektów unijnych: JST mogą wykorzystać środki własne jako wkład wymagany do projektów konieczny przy projektach finansowanych m.in. z EFS+, EFRR, Funduszu Solidarnościowego, PFRON i Interreg.
- Tworzenie rezerw celowych: w budżetach lokalnych mogą być tworzone rezerwy na realizację działań wynikających z LPDI, co umożliwi lepsze planowanie wydatków.

2. Fundusze europejskie i krajowe

Deinstytucjonalizacja usług społecznych jest jednym z priorytetów Unii Europejskiej i polityki społecznej w Polsce, co zapewnia szeroki dostęp do funduszy wspierających tego typu działania.

a) Fundusze europejskie 2021–2027

- Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+): finansowanie działań wspierających aktywizację społeczną, integrację zawodową, rozwój usług opiekuńczych oraz wsparcie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR): wspieranie inwestycji infrastrukturalnych, takich jak tworzenie mieszkań wspomaganych, dziennych domów wsparcia, placówek integracyjnych czy modernizacja i adaptacja istniejących budynków.
- Programy krajowe współfinansowane przez UE, np. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS), Fundusze Europejskie dla Regionów czy Fundusze Norweskie.

b) Programy krajowe i dotacje ministerialne

- Programy Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej: wsparcie w ramach programów: „Opieka 75+”, „Senior+”, „Aktywni+” „Asystent Osoby Niepełnosprawnej” czy „Czas na Mieszkanie”, Program „Opieka wytchnieniowa” lub programy wspierające rodziny i pieczę zastępczą.

3. Partnerstwa publiczno-prywatne (PPP)

Partnerstwo publiczno-prywatne to model, który może skutecznie wesprzeć rozwój usług społecznych, szczególnie w zakresie inwestycji infrastrukturalnych.

W ramach partnerstwa publiczno-prywatnego można realizować działania takie jak np.:

- budowa mieszkań wspomaganych i treningowych, gdzie partner prywatny finansuje inwestycję np. w zamian za długoterminowe użytkowanie lub zarządzanie;
- zlecanie usług społecznych organizacjom pozarządowym lub przedsiębiorstwom społecznym – w ramach tego działania można wykorzystać wiedzę i doświadczenia sektora pozarządowego w realizacji usług środowiskowych.

4. Organizacje pozarządowe i fundacje

Współpraca z organizacjami pozarządowymi może być kluczowa w realizacji działań wynikających z LPDI. NGO-sy często posiadają doświadczenie, które pozwala na skuteczną realizację innowacyjnych form wsparcia. W ramach tej współpracy można np.:

- uzyskać granty i dotacje krajowe i międzynarodowe: fundacje oraz stowarzyszenia mogą ubiegać się o środki na realizację lokalnych projektów deinstytucjonalizacyjnych, np.:

- o Fundacja Batorego (granty lokalne, partycypacja);
- o Fundacja Fundusz Współpracy (Premia Społeczna – współpraca z PES);
- o Fundacja im. Stefana Kuryłowicza (projekty architektoniczne dot. przestrzeni społecznych);
- o IKEA Foundation (projekty mieszkaniowe i społeczne);
- o Open Society Foundations;
- o granty korporacyjne: Orange, Santander, PZU, BGK.

5. Środki z funduszy celowych i lokalnych inicjatyw

a) Fundusze celowe

- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON): finansowanie działań skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, takich jak usługi asystenckie, dostępność przestrzeni publicznej czy szkolenia zawodowe.
- Fundusz Pracy: wsparcie aktywizacji zawodowej i społecznej osób korzystających z pomocy społecznej, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

b) Lokalna inicjatywa społeczna

- Budżety obywatelskie: przeznaczenie części środków z budżetu obywatelskiego na projekty wspierające deinstytucjonalizację usług, np. tworzenie centrów wsparcia czy mieszkań treningowych.
- Inicjatywa lokalna: współpraca mieszkańców z gminą w realizacji usług społecznych.

6. Środki prywatne i darowizny

Darowizny od lokalnych firm, osób prywatnych czy społeczności mogą wspierać działania na rzecz deinstytucjonalizacji.

- Sponsorzy lokalni: przedsiębiorcy wspierający działalność społeczną w zamian za promocję lub korzyści wizerunkowe.
- Fundraising i kampanie społeczne: zbiórki na rzecz modernizacji placówek, zakup sprzętu czy organizację wydarzeń integracyjnych.
- Opłaty wnoszone przez korzystających

7. Środki z projektów międzynarodowych i fundacji zagranicznych

Warto poszukiwać wsparcia w organizacjach międzynarodowych, które finansują projekty społeczne.

- Fundusze ONZ i WHO: projekty wspierające poprawę zdrowia i jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem.
- Fundacje międzynarodowe: np. Open Society Foundations, Fundacja IKEA czy Fundacja Forda, które wspierają rozwój usług społecznych na całym świecie.

8. Połączenie różnych źródeł finansowania

Skuteczne wdrożenie LPDI wymaga synergii różnych źródeł finansowania, zarówno publicznych, jak i prywatnych. Warto łączyć, w miarę możliwości, środki unijne z krajowymi i lokalnymi, wykorzystując doświadczenie organizacji pozarządowych oraz potencjał sektora prywatnego.

Podsumowanie

Dla powodzenia procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych kluczowe jest odpowiednie planowanie finansowe, obejmujące różne źródła i sposoby pozyskiwania środków. Samorządy powinny przyjąć zróżnicowane podejście, korzystając z dostępnych funduszy, współpracując z partnerami z sektora prywatnego i społecznego, a także aktywnie poszukując innowacyjnych form wsparcia finansowego. Długoterminowe zaangażowanie w zapewnienie środków na deinstytucjonalizację pozwoli na budowę bardziej skutecznego i dostępnego systemu usług społecznych.

Niezwykle istotne jest również dostrzeżenie korzyści finansowych, jakie nieść może za sobą proces deinstytucjonalizacji w gminie. Może on przynieść jednostce oszczędności dzięki ograniczeniu konieczności ponoszenia kosztów pobytu mieszkańców w placówkach całodobowych, na rzecz bardziej efektywnych i elastycznych form wsparcia, takich jak usługi środowiskowe czy usługi sąsiedzkie. Dodatkowo, inwestowanie w lokalne formy wsparcia może stymulować rozwój rynku pracy w regionie, tworząc miejsca pracy dla opiekunów, terapeutów i innych specjalistów.

9. System monitorowania i oceny (ewaluacji)

Kluczowe założenia systemu monitorowania i oceny

Skuteczna realizacja Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych (LPDI) wymaga opracowania systemu monitorowania i oceny, który pozwoli na bieżące śledzenie postępów, identyfikowanie ewentualnych problemów oraz wprowadzanie niezbędnych korekt w planie. Monitoring i ocena są kluczowymi elementami zarządzania planem, ponieważ zapewniają transparentność działań oraz umożliwiają skuteczną adaptację do zmieniających się potrzeb społeczności lokalnej.

1. Monitoring – bieżąca analiza realizacji planu

Monitoring Planu opiera się na corocznych przeglądach dokumentu i wdrażanych działań. Jego funkcją jest regularna weryfikacja stopnia realizacji założonych celów oraz zapewnienie zgodności działań z aktualnymi potrzebami społeczności lokalnej i wytycznymi krajowymi oraz europejskimi poprzez monitorowanie przyjętych wskaźników.

Zakres działań:

Rekomendowane jest dokonywanie corocznych przeglądów roboczych, w ramach, których dokonywana będzie:

- analiza postępów w realizacji poszczególnych działań w ramach LPDI;
- aktualizacja wskaźników i ocena, w jakim stopniu realizowane działania wspierają założone cele strategiczne;
- identyfikacja ewentualnych barier i propozycja korekt w realizowanych działaniach.

Odpowiedzialność

Realizacją monitoringu zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) jako jednostka koordynująca wdrażanie LPDI, we współpracy z innymi podmiotami odpowiedzialnymi za realizację działań na terenie gminy.

Harmonogram

Monitoring odbywa się corocznie, z raportem opracowywanym na koniec roku kalendarzowego przedstawiających realizację określonych wskaźników (w postaci wskazania stopnia realizacji danego wskaźnika i zraportowania zaobserwowanej tendencji).

Narzędzia

Narzędziami niezbędnymi do przeprowadzenia monitoringu będzie przede wszystkim analiza danych zgromadzonych w bazach MOPS oraz informacji dostarczanych przez partnerów i interesariuszy. Rekomendowana jest także organizacja przez MOPS regularnych spotkań roboczych pozwalających na wymianę informacji i identyfikację potencjalnych obszarów wymagających uwagi.

2. Ewaluacja – strategiczna ocena długoterminowa

Ewaluacja LPDI została zaplanowana jako kluczowe narzędzie strategiczne, mające na celu ocenę skuteczności podejmowanych działań w perspektywie 5-letniej. Jest to element zapewniający systematyczne doskonalenie usług oraz dostosowanie planu do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych.

Cel oceny

Celem prowadzonych działań jest ocena długoterminowych efektów wdrażania LPDI, w tym: skuteczności działań (czy cele zostały osiągnięte?) i efektywności (czy zasoby zostały właściwie wykorzystane?).

Zakres ewaluacji

Ewaluacja obejmuje szeroką analizę wskaźników osiągnięcia celów, konsultacje z interesariuszami oraz przegląd doświadczeń z realizacji działań. Wynikiem powinien być raport z rekomendacjami dla przyszłych aktualizacji LPDI.

Harmonogram

Ewaluacja przeprowadzana jest co pięć lat – dzięki temu możliwa jest ocena zarówno bieżących działań, jak i ich wpływu w dłuższej perspektywie.

Narzędzia ewaluacji

Ewaluacja LPDI jest kluczowym procesem, który pozwala na ocenę skuteczności działań podejmowanych w ramach lokalnej polityki społecznej. Wśród podstawowych narzędzi wykorzystywanych w ewaluacji LPDI znajdują się: 1) analiza wskaźników, która pozwoli ocenić stopień realizacji założonych celów LPDI oraz efektywność działań; 2) badania z interesariuszami - ankiety i wywiady z beneficjentami oraz pracownikami umożliwią zebranie opinii na temat jakości usług oraz ich wpływu na życie mieszkańców, co pozwoli na dostosowanie działań do ich rzeczywistych potrzeb; 3) przegląd dokumentacji, raportów i sprawozdań związanych z realizacją LPDI, co

dostarczy danych o wykorzystaniu zasobów oraz pomoże ocenić efektywność finansową i organizacyjną działań.

Harmonogram i częstotliwość działań w ramach systemu monitoringu i oceny

1. Roczne przeglądy robocze:

- analiza wskaźników, bieżące dostosowywanie działań do zmieniających się potrzeb i warunków
- publikacja krótkich raportów z rekomendacjami i podsumowaniem postępów

2. Pięcioletnia ewaluacja, czyli:

- kompleksowa analiza skuteczności i efektywności realizacji LPDI
- konsultacje społeczne oraz analiza zgodności z wytycznymi strategicznymi

Zaangażowanie interesariuszy w proces monitorowania

Efektywny system monitorowania i oceny wymaga współpracy i partnerstwa różnych interesariuszy działających na obszarze gminy, zatem w ramach systemu monitorowania realizacji planu włączeni będą następujące grupy interesariuszy:

- władze gminy – odpowiedzialne za nadzorowanie realizacji planu oraz zapewnienie środków na monitoring;
- przedstawiciele jednostek organizacyjnych gminy odpowiedzialnych za świadczenie usług społecznych;
- zespół roboczy ds. opracowania, wdrażania i monitorowania LPDI;
- inne podmioty realizujące usługi społeczne na terenie gminy – organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne oraz inne instytucje odpowiedzialne za wdrażanie konkretnych działań;
- beneficjenci usług – opinie i doświadczenia użytkowników usług społecznych są kluczowe dla oceny ich jakości i skuteczności;
- społeczność lokalna – mieszkańcy gminy powinni być informowani o realizacji LPDI, co pozwala na zwiększenie ich zaangażowania i akceptacji dla podejmowanych działań.

Kluczową grupą w tym zestawieniu jest Zespół Roboczy ds. opracowania, wdrażania i monitorowania LPDI, który aktywnie uczestniczył w projektowaniu niniejszego dokumentu oraz go opiniował.

Wskaźniki monitoringu

Wskaźniki te są mierzalne, konkretne i pozwalają na ocenę postępów w realizacji LPDI, zostały opracowane wspólnie z Miejskim Zespołem ds. Opracowania Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych.

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (11.2025)	Wartość docelowa do 2030 (minimalna)	Oczekiwania tendencja do 2030 roku (malejąca/stabilna/wzrostowa)	Źródło danych
Liczba osób, które poprzez wdrożenie usług zostały utrzymane w środowisku zamieszkania	Liczba osób	0		wzrostowa	Dane własne MOPS
Liczba osób korzystających ze wsparcia pedagogicznego	Liczba osób	0		wzrostowa	Dane własne MOPS
Liczba osób objętych usługami asystenta rodziny	Liczba osób	0		wzrostowa	Dane własne MOPS
Liczba osób objętych usługami asystenta osoby niepełnosprawnej	Liczba osób	0		wzrostowa	Dane własne MOPS
Liczba osób korzystających z opieki wytchnieniowej	Liczba osób	0		wzrostowa	Dane własne MOPS

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Liczba zajęć i integracyjnych realizowanych miesięcznie w ośrodkach wsparcia (Klub Senior, ŚDS)	Liczba zajęć	0		wzrostowa	Dane własne MOPS
Liczba działań profilaktycznych na terenie Gminy (w tym udzielonych w punkcie konsultacyjnym)	Liczba działań	0		wzrostowa	Dane własne MOPS

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

10. Spis rysunków i tabel

Spis rysunków

Rysunek nr 1. Lokalizacja gminy miejskiej Dynów na tle województwa podkarpackiego	12
Rysunek nr 2. Liczba ludności gminy Dynów w latach 2004 - 2024 (stan na 31 grudnia)	13
Rysunek nr 3. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminie Dynów	20
Rysunek nr 4. Gospodarstwa domowe i osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Dynów w latach 2013-2023.....	21
Rysunek nr 5. Korzystający z pomocy społecznej w gminie	22
Rysunek nr 6. Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych.....	22
Rysunek nr 7. Dane metryczkowe ankietowanych mieszkańców gminy Dynów.....	30
Rysunek nr 8. Stan gospodarstw domowych ankietowanych mieszkańców gminy Dynów	31
Rysunek nr 9. Grupy społeczne, które mają największe trudności w życiu codziennym w gminie Dynów według ankietowanych	32
Rysunek nr 10. Ocena dostępności usług społecznych w gminie Dynów według ankietowanych.....	33
Rysunek nr 11. Czynniki, które najczęściej utrudniają mieszkańcom gminy Dynów korzystanie z usług społecznych	34
Rysunek nr 12. Najważniejsze usługi społeczne dla mieszkańców gminy Dynów....	35
Rysunek nr 13. Zmiany w celu ułatwienia korzystania z usług społecznych w gminie Dynów według ankietowanych.....	36
Rysunek nr 14. Ocena korzystności deinstytucjonalizacji dla poszczególnych grup w gminie Dynów przez mieszkańców	37
Rysunek nr 15. Najcenniejsze formy wsparcia według ankietowanych w gminie Dynów	37

Spis tabel

Tabela 1. Korzystający ze świadczeń rodzinnych w gminie Dynów w latach 2013-2023	24
Tabela 2. Wysokość kwoty świadczeń rodzinnych i zasiłków pielęgnacyjnych w gminie Dynów w latach 2013- 2023.....	24

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Projekt pn.: „Społeczna równowaga”

Realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

Województwo Podkarpackie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Rzeszowie

Strona 69 z 69

Strona 69